

Pankin velvoitteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä: Pankin toimihenkilön opas

Amelia Partanen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Amk-opinnäytetyö

2023

Tiivistelmä

Tekijä(t) Amelia Partanen
Tutkinto Tradenomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Pankin velvoitteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä: Pankin toimihenkilön opas
Sivu- ja liitesivumäärä 48 + 15
<p>Tämä opinnäytetyö on tehty toimeksiantona Pankille X. Toimeksiantona oli kirjoittaa pankin velvoitteista rahanpesun ja terrorismin estämisessä sekä avata taustalla vaikuttavaa sääntelykehikkoa. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena työnä, jonka pohjalta oli tavoitteena laatia opas opinnäytetyön aiheesta Pankille X. Opinnäytetyö pitää sisällään itse opinnäytetyön sekä sen tuotoksena syntyneen oppaan. Aihe työlle valittiin erityisesti sen ajankohtaisuuden ja merkityksellisyyden kasvun vuoksi. Aihe koettiin myös relevantiksi pankin asiakasrajapinnassa työtä tekevien näkökulmasta. Tarkemmin ottaen työn kohderyhmäksi oli rajattu pankissa X henkilöasiakkaiden päivittäispalveluiden parissa hiljattain työskentelyn aloittaneet toimihenkilöt.</p> <p>Opinnäytetyö muodostuu aiheen kannalta tärkeimpien käsitteiden läpikäynnistä, jotka muodostavat perustan aihealueen laajemmalle käsittelylle sääntelyn näkökulmasta. Työssä käsitellään FATF:n antamia kansainvälisiä standardeja, EU:n direktiivejä ja asetuksia, Suomen kansallista lainsäädäntöä sekä muita keskeisiä estämistyöhön osallistuvia tahoja. Voimassa oleva lainsäädäntö muodostaa kehon, joka ohjaa ja sääntelee pankin toimintaa. Pankin menettelyn ja toimintatavan ohjaavana tekijänä on riskienhallinta, joka liittyy rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tunnistamiseen. Tässä työssä käydään läpi nämä pankin toimintaperiaatteet ja menettelytavat, joita sen tulee noudattaa toiminnassaan ilmoitusvelvollisena. Opinnäytetyö on toteutettu hyödyntämällä olemassa olevaa lainsäädäntöä, aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä viranomaislähteitä.</p> <p>Työlle oli olemassa toimeksiantajan puolesta selkeästi tilaus täydentävänä elementtinä sen omien olemassa olevien koulutusten lisäksi. Täydentävän koulutusmateriaalin lisäksi voidaan oppaan hyötyä nähdä erityisesti Pankin X uusien työntekijöiden koulutuksen tukena sekä työkaluna päivittäisessä tekemisessä.</p> <p>Yleiskatsauksena rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskienhallinta on olennaista globalisaation ja teknologian kehityksen tuomien haasteiden vuoksi. Rikosten tekotavat kehittyvät nopealla syklillä, mikä asettaa erityisiä paineita lainsäädännön ja sääntelyn jatkuvalla kehittämistarpeiden arvioinnille.</p>
Asiasanat Rahanpesu, terrorismi, lainsäädäntö, kansainväliset standardit, pankit, velvoitteet

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön tausta	2
1.2	Toimihenkilön opas	3
2	Käsitteistö tutuksi	4
2.1	Rahanpesun tunnusmerkit	4
2.2	Terrorismin rahoittamisen tunnusmerkit	6
2.3	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunta	7
2.4	Kansainväliset pakotteet	8
2.5	Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen	11
3	Säätely ja viranomaiset	13
3.1	FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering).....	13
3.2	Euroopan unionin rahanpesudirektiivit	14
3.3	Euroopan unionin toinen maksajan tiedot -asetus.....	16
3.4	Suomen kansallinen lainsäädäntö.....	18
3.5	Rahanpesun selvittelykeskus	20
3.6	Finanssivalvonta	23
4	Toimintaperiaatteet ja menettelytavat.....	26
4.1	Pakoteriskien ja väärinkäytösten hallinta.....	26
4.2	Asiakkaan tuntemisen peruseriaatteet	28
4.3	Riskiperusteinen lähestymistapa.....	29
4.4	Monitorointi ja ilmoitusvelvollisuus	32
5	Oppaan laatimisprosessi	35
5.1	Suunnitelmakuvaus ja toteutus	36
5.2	Toimihenkilön oppaan rakenne	37
6	Pohdinta ja johtopäätökset	38
6.1	Oppaan hyödynnettävyys	38
6.2	Jatkokehittäminen.....	39
6.3	Yhteenveto	40
6.4	Oman oppimisen reflektointi.....	41
6.5	Opinnäytetyöprosessin ja lopputuloksen arviointi.....	42
	Lähteet.....	44
	Liitteet	49
	Liite 1. Pankin toimihenkilön opas	49

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä syvennyttään lainsäädännön pankeille asettamiin velvoitteisiin, joilla pyritään ehkäisemään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Aihetta keskitytään käsittelemään pankissa henkilöasiakkaiden päivittäispankkipalveluiden parissa työskentelevien näkökulmasta, jonka vuoksi opinnäytetyössä käsiteltäviä aiheeseen liittyviä direktiivejä, lainsäädäntöjä ja viranomaistahoja on rajattu. Tavoitteena on käydä johdonmukaisesti läpi kohderyhmälle näyttäytyvien keskeisimpien pankin velvoitteiden ymmärtämistä tukevat aihealueet. Opinnäytetyön tietoperusta muodostuu kolmesta kappaleesta: keskeisimmästä käsitteistöstä, lainsäädännöstä ja viranomaistahojen sekä pankin toimintatapojen avaamisesta.

Ensimmäisessä teoriaa käsittelevässä kappaleessa keskitytään opinnäytetyön aiheen kannalta keskeisempien käsitteiden tarkasteluun. Kappaleessa määritellään muun muassa mistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisessa on kyse sekä avataan niin rahanpesun preventiivisiä kuin repressiivisiä lainsäädäntökeinoja. Näiden lisäksi käsitellään kansainvälisten pakotteiden taustalla olevia tavoitteita sekä käydään läpi asiakkaan tuntemisen ja tunnistamisen merkityksien erot. Käsitteistön avaaminen konkretisoi käsitteiden merkitystä lukijalle tukien myöhemmin työssä sekä oppaassa läpikäytävien kokonaisuuksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä.

Toisessa kappaleessa syvennyttään laajemmin pankkeja velvoittavaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaan lainsäädäntöön ja muihin keskeisiin viranomaisiin. Kappaleen yhteydessä käydään läpi niin ulkomaalaiset kuin kotimaiset torjuntatyöhön osallistuvat tahot sekä niiden toimintaa yhtenäistävät kansainväliset standardit. Sääntely ja viranomaisnormit ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin estämiseksi. Niillä on myös merkittävä vaikutus pankkien toimintatapoihin. Rahanpesun ja terrorismin estämiseen liittyvät vaatimukset edellyttävät pankeilta tiettyjen käytäntöjen ja prosessien noudattamista asiakassuhteiden perustamiseksi sekä ylläpitämiseksi. Näihin käytäntöihin sekä prosesseihin tutustutaan tarkemmin työn kolmannessa teoria-kappaleessa.

Teorian pohjalta opinnäytetyön lopputuloksena syntyi opas pankin velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, joka löytyy työn lopusta liitteenä. Opinnäytetyön empirinen osio muodostuu oppaan laatimisprosessin, suunnitelman sekä toteutuksen monipuolisesta kuvauksesta. Näissä käydään läpi muun muassa minkälaisiin tarpeisiin opas vastaa sekä keitä varten se on laadittu. Lopputuloksen hyödynnettävyyttä, tarpeellisuutta ja jatkokehitysmahdollisuuksia puolestaan tarkastellaan opinnäytetyön viimeisen kappaleen yhteydessä eri näkökulmista. Samassa kappaleessa reflektoin myös omaa oppimisprosessiani, opinnäytetyön mahdollistamaa ammatillista kehittymistäni sekä arvioin työn onnistumista.

1.1 Opinnäytetyön tausta

Opinnäytetyöaiheeksi haluttiin valita aihe, joka on mielenkiintoinen ja samanaikaisesti merkityksellinen yhteiskunnallisessa kontekstissa. Rahanpesu ja terrorismin rahoittamisen estäminen on aiheena hyvin relevantti, sillä siitä on muodostunut yksi rahoitusalan sääntelyn perustavoitteista (Wuolijoki 2022, 113-114). Lisääntynyttä sääntelytarvetta selittää rahanpesu- ja terrorismirikoksien huomattava kasvu viime vuosien aikana. Osa syy rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien rikoksien lisääntymisen taustalla ovat nopeasti muuttuva maailma, viimeaikaiset maailman tapahtumat sekä maailman epävakaa taloustilanne. Myös teknologian mahdollistamat kehittyneet rikoksien tekotavat ovat lisänneet talousrikoksien määrää ja rikollisten kansainvälistä yhteistyötä. Tämän myötä varojen siirtäminen pitkin maailmaa on helpompaa ja nopeampaa. Transaktioketjujen monimutkaistuesssa estämistyöstä on tullut entistä haasteellisempaa, mikä vaatii yhä enemmän kansainvälistä yhteistyötä. (KPMG s.a.) Tämä näkyy muun muassa pitkälti harmonisoidussa kansainvälisessä rahoitusalan sääntelyssä (Wuolijoki 2022, 113-114).

Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on merkittävä uhka taloudelle sekä yhteiskunnan turvallisuudelle. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen maailmanlaajuinen lisääntyminen sekä tapahtuneet terrori-iskut ovat johtaneet siihen, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen on kiinnitetty entistä enemmän huomiota ja niiden estäminen on korostunut niin pankkitoiminnassa kuin rahoitusalan sääntelyssä. Terrorismin rahoittaminen mahdollistaa terrorismijärjestöjen väkivaltaisten toimien toteuttamisen aiheuttaen kansainvälisiä konflikteja. Erityisesti 2000-luvulla koetut terroristi-iskut ovat hyvä esimerkki maailman vakautta uhanneista tapahtumista. Näiden iskujen johdosta lainsäädäntöön tehtiin merkittäviä muutoksia tavoitteena vähentää näihin liittyviä riskejä ja edistää kansainvälistä turvallisuutta. (Wuolijoki 2022, 113-114.)

Pankeilla on merkittävä rooli maksujen ja rahoituksen välittäjänä sekä kotimaisilla että kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla, joten niillä on erityinen mahdollisuus havaita normaalista poikkeavia rahavirtoja ja puuttamalla niihin vaikeuttaa rikollisten toimintaa. Rikolliset hyödyntävät usein pankkijärjestelmää laittomasti hankittujen varojen kierrättämiseen ja alkuperän häivyttämiseen, mitkä ovat johtaneet tiukempiin pankkeihin kohdistuviin velvoitteisiin. (Wuolijoki 2022, 113-114.) Velvoitteiden noudattamisella pankki edistää kansainvälistä yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin torjunnassa. Velvoitteiden rikkominen voi vaarantaa koko pankin liiketoiminnan ja horjuttaa rahoitusmarkkinoiden vakautta, jolla on myös seurannaisvaikutuksia yhteiskunnan talouteen.

Rahanpesun ja terrorismin estämisen voidaan katsoa olevan vastuullista monella eri tapaa ja sillä olevan laajemmat yhteiskunnalliset merkitykset. Noudattamalla lain asettamia velvoitteita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä pankki voi osaltaan edistää oikeudenmukaisuutta sekä vakautta yhteiskunnassa. Tämän lisäksi rahanpesu on usein myös liitoksissa muihin vakaviin

rikoksiin kuten ihmiskauppaan, huumekauppaan, talousrikollisuuteen, harmaaseen talouteen, järjestäytyneeseen sekä myös kansainväliseen rikollisuuteen. Rahanpesun estämisellä voidaan näin myös ehkäistä muuta yhteiskunnassa esiintyvää rikollisuutta, joilla voisi olla vakavia seuraksia niin taloudelle kuin kansalaisten turvallisuudelle. (Poliisi s.a.)

1.2 Toimihenkilön opas

Tämä opinnäytetyö on toteutettu toimeksiantona Pankille X ja sen tuotoksena syntyy opas Pankin X toimihenkilöille. Oppaasta on tehty tämän vuoksi tarkoituksella enemmän teoriaan painottuva, jotta se pysyy riittävän yleisellä tasolla eikä näin paljasta toimeksiantajan sisäisiä toimintatapoja tai liikesalaisuuksia. Opinnäytetyön aihe on tärkeä jokaiselle pankissa työskentelevälle, sillä he käsittelevät työssään paljon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyviä tapauksia. Heidän työssään korostuu erityisesti työn laatu, koulutuksen tärkeys sekä hyvän arvostelukyvyn soveltaminen käytännössä. Oppaan positiivinen merkitys heijastuuakin keskeisesti Pankin X toimihenkilöiden osaamisen ja ammattitaidon edistämiseen. Opas auttaa toimihenkilöitä tunnistamaan oman roolinsa, vastuunsa sekä kiinnittämään huomiota normaalista poikkeavaan toimintaan.

Opas on läpileikkaus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen laaja-alaisesta aihekokonaisuudesta. Oppaassa käydään läpi käytännönläheisesti toiminnan taustalla vaikuttavaa lainsäädäntöä avaten mistä kansainvälisissä standardeissa, EU lainsäädännössä sekä muissa direktiiveissä on kyse ja mihin niillä pyritään. Tarkoituksena on myös tarkastella, miten näitä on yhtenäistetty pankkitoiminnassa Suomessa. Tavoitteena on edistää pankin toimihenkilöiden tuntemusta pankin velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Opas auttaa omaksumaan syyt huolellisten ja yhtenäisten menettelytapojen taustalla, joilla pyritään ehkäisemään rahoitusjärjestelmään kohdistuvia väärinkäytöksiä. Opas on tarkoitettu erityisesti henkilöasiakkaiden päivittäispalveluiden parissa työskenteleville toimihenkilöille, jotka ovat hiljattain alalla aloittaneet.

Toiminnan taustalla olevan lainsäädännön ymmärtämisen ja sen noudattamisen tärkeyttä ei voi tarpeeksi korostaa, joten se on keskeisessä roolissa oppaassa. Sääntelyn omaksuminen tukee omien velvoitteiden täyttämistä pankin toimihenkilönä ja näin myös välttää sellaisilta laiminlyönneiltä, jotka voisivat johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Velvoitteiden täyttämistä voidaan sujuvoittaa parantamalla velvoitteiden taustalla olevan sääntelyn ymmärrettävyyttä, selkeyttä ja tulkintaa. Oppaan avulla voidaan huolehtia, että lainsäädännön asettamat velvoitteet ymmärretään oikein. Lainsäädännön tulisi toimia arjen kompassina ja ohjata tekemistä kohti yhteisiä tavoitteita. Huolehtimalla työntekijöiden riittävästä koulutuksesta ja ohjeistuksen helposti ymmärrettävyydestä Pankki X tarjoaa jokaiselle työntekijälleen mahdollisuuden vaikuttaa omalla työpanoksellaan turvallisempaan yhteiskuntaan.

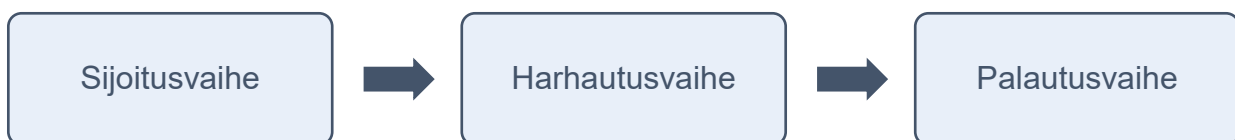
2 Käsitteistö tutuksi

Tämän kappaleen yhteydessä käydään perusteellisesti läpi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta oleelliset käsitteet ja niiden määritelmät. Käsitteiden läpikäynti auttaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja siihen liittyvien velvoitteiden laajan kokonaisuuden ymmärtämistä.

2.1 Rahanpesun tunnusmerkit

Rahanpesulla viitataan tietoiseen rikolliseen toimintaan, jossa laittomasti hankituilla varoilla pyritään hankkimaan itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä tai varojen alkuperää pyritään peittelemään välttääkseen rikosoikeudelliset seuraamukset (Poliisi s.a). Rahanpesu on säädetty rangaittavaksi teoksi Suomen rikoslaissa 39/1889. Lain mukaan rahanpesuun voi syyllistyä ottamalla vastaan, käyttämällä, muuntamalla, luovuttamalla, siirtämällä, välittämällä tai pitämällä hallussaan omaisuutta, hankittua rikoshyötyä tai näiden tilalle tullutta muuta omaisuutta, joilla tietää olevan laitton alkuperä. (Rikoslaki 19.12.1889/39 32 luku 6 §.) Suomen rikoslain määritelmä rahanpesurikoksen tunnusmerkeistä ovat rakentuneet Wienin yleissopimuksessa (1988), Strasbourgin konfiskaatiosopimuksessa (1990) sekä ensimmäisessä rahanpesudirektiivissä annettujen rahanpesun rikosoikeudellisten määritelmien pohjalta (Hyttinen 2021, 48).

Rahanpesutoimet kohdistuvat aina esirikoksesta saatuun laittomaan omaisuuteen tai hyötyyn (Eduskunta 2021). Esirikokset liittyvät useimmiten huumekauppaan, salakuljetukseen, verkkorikollisuuteen tai erilaisiin petoksiin (Poliisi s.a). Rahanpesussa rikoksella hankittujen varojen alkuperää, tosiasiallista luonnetta tai omistajaa pyritään peittelemään tai häivyttämään kierrättämällä varoja laillisen maksujärjestelmän kautta. Rahanpesu muodostuu vakiintuneesti kolmesta eri vaiheesta: sijoitusvaiheesta (placement), harhautusvaiheesta (layering) sekä palautusvaiheesta (integration). Näiden transaktioiden sarjan tarkoituksena on palauttaa esirikoksesta saatu varallisuus esirikoksen tekijän käyttöön niin, että varat näyttävät laillisesti hankituilta. (Hyttinen 2021, 24-25.) Rahanpesun prosessia on havainnollistettu alla olevalla kuviolla 1.

Kuvio 1. Rahanpesun prosessi

Sijoitusvaihe on rahanpesun estämisen näkökulmasta kriittisin vaihe, johon Suomessa pyritään puuttumaan preventiivisellä sääntelyllä (Hyttinen 2021, 25). Preventiivinen sääntely on Suomessa implementoitu lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (Hyttinen 2021, 6). Rahanpesulain kaltaisella preventiivisellä sääntelyllä pyritään edistämään rahanpesun paljastumista, selvittämistä sekä sen estämistä. Siihen lukeutuu myös eri keinot, joilla pyritään tehostamaan rikoshyödyn jäljittämistä sekä sen takaisinsaantia. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 28.6.2017/444 1 luku 1 §.) Pankkitoiminnassa tämä sääntely heijastuu velvoitteina tuntea asiakkaansa sekä ilmoittaa normaalista poikkeavista liiketoimista (Hyttinen 2021, 6).

Sijoitusvaiheessa rikollisen kiinnijäämisriski on korkein, verrattuna tilanteeseen missä rikoshyöty on jo saatu osaksi laillista maksujärjestelmää. Sijoitusvaihe on näin keskeinen osa rikosten ehkäisyssä, sillä tässä vaiheessa rikollisella toiminnalla kuten huumekaupasta hankittujen käteisvarojen alkuperää pyritään häivyttämään sijoittamalla niitä eteenpäin kiinnijäämisriskin minimoimiseksi. Rikoshyöty pyritään saamaan osaksi laillista talousjärjestelmää. Kyseessä voi olla esimerkiksi käytettyjen autojen ostaminen rikoksesta hankituilla käteisvaroilla rikoshyödyn alkuperän häivyttämiseksi. (Hyttinen 2021, 25.)

Harhautusvaiheessa rikoshyöty pyritään erottamaan sen todellisesta lähteestä. Edellistä esimerkiksi jatkaen rahanpesijä pyrkii edelleen häivyttämään rikoshyötyä myymällä ostamansa auton eteenpäin. Tähän vaiheeseen kuuluu myös usein autokaupasta saatujen varojen tallettaminen pankkiin sekä näennäissopimuksen tekeminen työsuoritteesta esirikoksen tekijän kanssa. Talletusvaiheessa epäilyksien välttämiseksi varojen kerrotaan olevan peräisin tästä tehdystä autokaupasta, mikä vaikeuttaa varojen jäljittämistä niiden laittomaan alkuperään. Talletettuaan rikollisella toiminnalla hankitut varat pankkiin rahanpesijä siirtää varat työpalkkiona takaisin esirikoksen tekijälle. (Hyttinen 2021, 25.)

Palautusvaiheessa tämä kierrätetty rikoshyöty pyritään palauttamaan laillisille markkinoille tai uudelleen laittomaan toimintaan, mikä on tyypillistä systemaattiselle rahanpesulle (Hyttinen 2021, 27). Tämä mahdollistaa rahanpesijöille ja rikollisille oman varallisuuden kasvattamisen hyödyntämällä pestyjä varoja lisätulojen hankkimiseen esimerkiksi muuntamalla varat pörssiyhtiön osakkeiksi, joita puolestaan voi hyödyntää yrityslainan vakuutena. Pörssiyhtiön osakkeiden ja uuden yritystoiminnan kautta rikolliset saavat laillisilta vaikuttavia tuloja, joilla he voivat laajentaa rikollista toimintaansa ja tavoitella yhä suurempaa rikoshyötyä. (Hyttinen 2021, 26.)

Rikollisjärjestöt voivat myös värvätä muuleja eli rahanvälittäjiä suorittamaan rahanpesurikoksia omien rikosjälkiensä peittelemiseksi. Muulilla tarkoitetaan henkilöä, jota käytetään rahanpesun yhteydessä rikollisella toiminnalla hankittujen varojen tai muun omaisuuden vastaanottamiseen ja siirtämiseen rajojen yli tai virallisten rahoitusjärjestelmien ulkopuolelle viranomaisten epäilysten

välttämiseksi. Muulina toimimista pidetään rangaistavana tekona, riippumatta siitä oliko tekijä tietoinen osallisuudestaan rahanpesuun vai ei sillä hän edistää toiminnallaan rahanpesua. Muuli voi toiminnassaan syyllistyä rahanpesuun vastaanottamalla varoja tietämättä niiden todellista alkuperää. (Poliisi s.a.)

2.2 Terrorismin rahoittamisen tunnusmerkit

Terrorismin rahoittamisella viitataan toimintaan, jonka tarkoituksena on kerätä tai antaa varoja joko välillisesti tai suoraan terroristitoiminnan taloudelliseen tukemiseen. Rahanpesussa epäily kohdistuu pääsääntöisesti varojen alkuperään, kun taas terrorismin rahoittamisessa keskiössä on varojen käyttötarkoitus. Terrorismin rahoittamiseen hankitut varat voivat olla laittomien lähteiden lisäksi myös peräisin laillisista lähteistä, kuten lahjoituksista, säästöistä tai palkkatuloista, mikä erityisesti Suomessa on tyypillistä. Tämän vuoksi rahasummat ovat usein pieniä, mikä tuo omat haasteensa epäilyttävien liiketoimien tunnistamiseen ja niistä eteenpäin raportoimiseen viranomaisille. (Isoaho & Kaski 2021, 17, 79.) Mikä tahansa terroristijärjestöjen saama taloudellinen tuki mahdollistaa, ylläpitää sekä pahimmassa tapauksessa lisää terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikoksien määrää muodostaen merkittävän uhkan yhteiskunnan turvallisuudelle (Rahanpesu.fi s.a.a).

Rahanpesun tapaan myös terrorismin rahoittaminen muodostuu tyypillisesti kolmesta eri vaiheesta: varojen kerääminen, siirtäminen ja käyttäminen (FATF 2019, 29). Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen vuonna 2021 laatimassa selvityksessä terrorismin rahoittamisen ominaispiirteistä kartoitettiin Suomessa kolmeksi varojen keräys- ja kierrätystavoiksi voittoa tavoittelemattoman yhdistys, varainkeruu sekä rahapelaaminen. Käsitellyissä selvittelykokonaisuuksissa voitiin havaita terrorismin rahoittajien hyödyntäneen pääsääntöisesti pankkijärjestelmän kautta tehtäviä tilisiirtoja, käteistä sekä erilaisia rahanvälityspalveluita varojen siirtämiseen osapuolelta toiselle. Terrorismin rahoittaminen voi kohdistua Suomen rajojen yli toiseen maahan tai esimerkiksi suoraan henkilöille konfliktialueilla. Selvittelykokonaisuuksien rahaliikenteeseen havaittiinkin liittyneen huomattavasti kansainvälisiä yhteyksiä ja selvästi eniten varojen käytön kytköksiä oli Trukkiin ja tämän jälkeen Ruotsiin, Saksaan ja Venäjälle. (Isoaho & Kaski 2021, 82; Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus 2021, 2.)

Suomen kontekstissa terroristinen toiminta on pääasiassa tukitoimintaa, jota konfliktialueilta Suomeen palaavat henkilöt edistävät kytköksillään konfliktialueiden jihadistiryhmiin. Tukitoiminta ilmenee värväyksen ja terroristijärjestöjen rahoittamisen kautta, jotka edistävät muun muassa materiaalien hankkimista, palkanmaksua ja näiden kautta iskuhankkeiden toteuttamista. On myös tilanteita missä henkilö voi rahoittaa näitä toimia itse olematta tietoinen varojen todellisesta määränpäästä tai käyttötarkoituksesta. Tyypillisiä tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi hyväntekeväisyyskeräyksiksi naamioidut varainkeruut, joissa yleisöltä huijataan rahalahjoituksia esimerkiksi lasten, sairaiden tai

vanhusten auttamista varten. Toimintaan voi liittyä myös painostamista tai pakottamista. Näiden toimintojen lisäksi terrorismin uhkaa Suomessa ovat lisänneet äärioikeistolaiset ryhmät sekä niiden yhä tehokkaamman kansainvälisen yhteistyön mahdollistama sosiaalinen media. Suurin uhkakuva muodostuu näiden ryhmien sekä radikaali-islamistista aatemaailmaa omaksuvista henkilöistä, joita Suojelupoliisin mukaan on myös tunnistettu Suomessa. (Isoaho & Kaski 2021, 83.)

Terrorismin rahoittamisen eri vaiheet ovat keskeisessä roolissa terrorismin rahoittamisen riskejä arvioitaessa (FATF 2019, 29). Lähtökohdat terroristiverkostojen purkamiselle ja hajottamiselle luonimenomaan näiden terrorismin rahoitukseen liittyvien riskien tunnistaminen, arvioiminen ja ymmärtäminen. Tietoisuus kansallisten terrorismin rahoituksen vastaisista strategioista tukevat riskiperusteista lähestymistapaa. Tehokkaan riskiperusteisen lähestymistavan toteuttaminen edellyttää myös kehittyvien terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamista, sillä terroristit mukauttavat systemaattisesti toimintaansa lisääntyneen terrorismin rahoittamista käsittelevän sääntelykokonaisuuden kiertämiseksi. (FATF 2019, 3-5.) Muuttuvassa lainsäädäntöympäristössä rahanvälitysmuodot muuttavat muotoaan, joka näkyy esimerkiksi kasvaneena virtuaalivaluuttojen ja mobiili siirtojen hyödyntämisenä rikolliseen toimintaan. Nämä uudet monimuotoistuneet rahanvälitysmuodot tuovat uudenlaiset haasteet terrorismin rahoittamiseen tarkoitettujen varojen jäljittämiseen vaikeuttaen viranomaisten tekemää torjuntatyötä huomattavasti. (Rahanpesu.fi s.a.a.)

Terrorismin torjunnassa keskiössä on ennaltaehkäisevä toiminta, jonka tavoitteena on tunnistaa terroristiseen toimintaan liittyvät uhat varhaisessa vaiheessa ja tätä kautta estää niiden toteuttaminen. Tässä onnistuminen vaatii laajaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä niin eri viranomaistahoilta kuin myös kolmansilta sektoreilta kuten pankeilta. (Sisäministeriö s.a.) Terroristit ovat riippuvaisia toimintansa suunnittelun ja toteuttamisen mahdollistamista varoista. Näiden varojen siirtämisen estäminen osapuolelta toiselle mahdollisimman aikaisessa vaiheessa on yksi oleellisimmista askeleista terrorismin torjunnassa ja yhteiskunnan turvallisuuden parantamisessa. (Rahanpesu.fi s.a.a.)

2.3 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunta

Rahanpesun ja terrorismin rahoittaminen näyttäytyy julkisuudessa eri yhteyksissä, ja niihin liittyvät riskit ovat ajankohtainen huolenaihe yhteiskunnassamme. Tällaisen toiminnan ennaltaehkäisevät toimet ovat kasvattaneet merkitystään niin pankkitoiminnassa kuin siihen liittyvän sääntelyn yhteydessä. Rikolliset hyväksikäyttävät pankkijärjestelmää kierrättämällä rikollisella toiminnalla hankitut varat sen läpi. Pankeilla on keskeinen rooli maksujenvälittäjänä ja tätä kautta erinomaiset edellytykset tämmöisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien tunnistamisessa, arvioinnissa sekä hillitsemisessä. Pankit ovatkin näin merkittävässä roolissa, kun esimerkiksi rikollisen keinon hankittu varallisuus halutaan käyttää hankintoihin. Asiakkaan toimintaa seuraamalla, poikkeavien liiketoimien taustoja selvittämällä ja tarvittaessa raportoimalla niistä viranomaisille voi

pankki osaltaan edistää rikosten ennaltaehkäisyä sekä hankaloittaa rikollisten toimintaa. (Wuolijoki 2022, 113-114.)

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen on keskeistä myös rahoitusjärjestelmän vakauden ja luotettavuuden säilyttämiseksi. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaiset toimet, voidaan jakaa preventiivisiin sekä repressiivisiin lainsäädännönkeinoihin, jotka ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Preventiivisellä lainsäädännöllä pyritään ensisijaisesti ennaltaehkäisemään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Repressiivisillä keinoilla rikolliseen toimintaa pyritään puolestaan puuttumaan rikosoikeudellisin keinoin rikoshyödyn takaisinsaannilla rikollisilta jo rikoksen tapahduttua. (Hyttinen 2021, 6-9.)

Rahanpesun preventiivisen lainsäädännön tavoitteena on edistää rahanpesun paljastumista, sen selvittämistä sekä rikoshyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Preventiivisen lainsäädännön katsotaan olevan osa hallinnollista sääntelyä, mikä näkyy yksityiselle sektorille kuten pankeille asetettuina toimintavelvoitteina tuntea asiakkaansa ja ilmoittaa havaitsemistaan epäilyistä herättävistä liiketoimista viranomaisille. Preventiivisiin toimiin lukeutuu niin asiakkaan tuntemiseen liittyviin menettelytapoihin panostaminen kuin sääntelyn yleinen noudattaminen. (Hyttinen 2021, 6-7.)

Rahanpesun repressiivinen lainsäädäntö muodostaa rahanpesun rikosoikeudellisen sääntelykonaisuuden. Sen perusteella voidaan tuomita rahanpesurikoksiin syyllistyneitä rikosoikeudellisiin sanktioihin ja haltuun ottaa rikoshyöty rikokseen syyllistyneiltä. Repressiivinen sääntely määrittelee rahanpesurikoksen tunnusmerkistöt ja oikeussäännökset rikoksen seuraamuksista. Suomessa rahanpesurikoksen rangaistavuudesta säädetään rikoslaisissa. (Hyttinen 2021, 9-12.) Rikoslain kaltaisella repressiivisellä sääntelyllä pyritään osaltaan myös vähentämään rikoksien määrää. Se muun muassa edistää yhteiskunnan käsitystä siitä, millaisilla teoilla rahanpesun kaltaisiin rikoksiin voi syyllistyä. (Oikeusministeriö s.a.)

2.4 Kansainväliset pakotteet

Pakotteilla tarkoitetaan rajoittavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on saada muutos toisen valtion tai ihmisryhmän kuten rikollis- tai terroristiryhmien harjoittamaan politiikkaan tai muuten ei-toivottuun toimintaan. Asetettavat pakotteet pyritään kohdentamaan mahdollisimman tarkasti niihin tahoihin, jotka ovat vastuussa vastustettavasta politiikasta tai toiminnasta, heitä tukeviin henkilöihin sekä heidän toimintansa rahoittajiin. Pakotteilla pyritään ennaltaehkäisemään konflikteja sekä kansainväliseen rauhaan ja turvallisuuteen liittyviä uhkia. Tämän vuoksi pakotteet suunnitellaan aina tapauskohtaisesti sen hetkisten ulko- ja turvallisuuspolitiikan tarpeiden mukaisesti. (Ulkoministeriö s.a.) Asetettuja pakotteita arvioidaan säännöllisesti ja poliittisen tilanteen muuttuessa niitä voidaan mukauttaa tai poistaa niiden tuloksellisuuden mukaan (Euroopan unionin neuvosto 2004, 3).

Kansainväliset pakotteet perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston hyväksymiin pakotteisiin, jotka täytäntöön panee Euroopan unioni (EU). EU:lla on tämän lisäksi myös oma pakotepolitiikka ja voi oma-aloitteisesti päättää toimivaltansa puitteissa rajoittavampien toimenpiteiden kohdentamisesta, jotka ovat sellaisenaan voimassa kaikissa sen jäsenvaltioissa. EU voi esimerkiksi koventaa YK:n asettamia pakotteita toteuttaen omia toimia jo asetettujen pakotteiden lisäksi. (Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.a.) Asetettaville pakotteille kuitenkin täytyy olla olemassa oikeudellinen asiayhteys, kuten viittaus YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan (Euroopan unionin neuvosto 2018, 7). Euroopan unionin pakotteiden ansiosta myös EU:n tavoitteiden sekä sen arvojen vastaisiin poliittisiin haasteisiin ja tapahtumiin pystytään reagoimaan tehokkaasti (Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.a.).

YK:n ja EU:n asettamat pakotteet sitovat kaikkia niiden jäsenmaiden viranomaisia sekä muita yksityisiä toimijoita, kuten pankkeja (Wuolijoki 2022, 124). Pakotteiden täytäntöönpano ja niiden soveltaminen on ensisijaisesti jäsenvaltioiden vastuulla. Suomessa pakotteiden kansallista täytäntöönpanoa ohjaa ja neuvoo ulkoministeriö, joka toimii samanaikaisesti myös kansallisena lupaviranomaisena. Suomen vastuulle jäsenvaltiona kuuluu pakotteiden täytäntöönpano omalla lainkäyttöalueellaan ja ne pannaan täytäntöön pakotelaila. (Rahanpesu.fi s.a.b.) Pakotelaki velvoittaa niin yrityksiä, ihmisiä kuin myös muita toimijoita toimimaan linjassa pakotepäätösten kanssa (Ulkoministeriö s.a.). Pakotteet ja niiden noudattaminen on ratkaisevaa EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) toteutumisen osalta, joka käsittää unionin turvallisuuden kannalta kaikki keskeisimmät asiat (Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.b.). YK:n ja EU:n asettamien pakotteiden lisäksi kaikkien länsimaisten pankkien on otettava toiminnassaan huomioon myös Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian asettamia pakotteita. Näiden maiden asettamien pakotteiden noudattaminen ei juridisesti sido eurooppalaisia pankkeja samalla tavalla kuten YK:n ja EU:n asettamat pakotteet mutta niiden rikkominen voi johtaa huomattaviin rikemaksuihin tai pankki voi joutua itse maiden pakotelistauksen kohteeksi, millä voi olla sille merkittäviä taloudellisia seuraamuksia. (Nordea s.a; Wuolijoki 2022, 124-125.)

Pakotteita voidaan kohdistaa usealla eri tavalla. Ne voivat näkyä muun muassa vienti- ja tuontirajoituksina, finanssipakotteina sekä matkustusrajoituksina. (Ulkoministeriö s.a.) Näistä erityisesti vienti- ja tuontirajoitukset sekä finanssipakotteet vaikuttavat rahoitussektoriin (OP Ryhmä s.a.a.). Pakotteet rajoittavat niin tuotteiden ja palveluiden tarjoamista kuin myös tilisiirtojen tekemistä pakotteiden kohteena olevalle taholle, maalle tai yritykselle (Nordea s.a.). Pakotteet voivat heijastua myös muiden henkilöasiakkaiden pankkiasiointiin, kun pankkien toteuttamat toimenpiteet pakotet-riskien hallitsemiseksi voivat toisinaan aiheuttaa viivästystä maksuliikenteeseen. Toimenpiteet voivat toisinaan vaatia lisätietoa pankin asiakkailta, jotta voidaan varmistua lainsäädännön, viranomaisohjeistuksen tai omien riskienhallinnan linjauksien noudattamisesta. (OP Ryhmä s.a.a.)

Pakotesäätelyn noudattaminen voi toisinaan merkitä pankin velvollisuutta pidättäytyä asiakassuhteesta tai maksunvälityksestä. Näiden pakotteiden noudattaminen edellyttää pankeilta riittävien tietojen keräämistä sen asiakkaista, näiden toiminnasta sekä maksukäyttäytymisestä. (Wuolijoki 2022, 123.) Vertaamalla asiakkaasta kerättyjä tietoja kansainvälisistä pakotteista annettuihin tietoihin voidaan tarvittaessa toteuttaa tilanteen vaatimat toimenpiteet, joilla voidaan estää pakotelistattun tahon pääsy tilivaroihin (OP Ryhmä s.a.a). Tällaisissa tilanteissa pankin tulee omasta toimesta ilman erillistä päätöstä jäädyttää pakotelistalle joutuneiden tahojen tilit (Rahanpesu.fi s.a.b).

EU on kohdistanut erityisen vastuun rahoituslaitoksille finanssipakotteiden soveltamisesta toiminnassaan (European Union 2021). Finanssipakotteilla on tarkoitus estää pakotelistattujen tahojen pääsyä finanssijärjestelmään varojen jäädyttämisellä (Wuolijoki 2022, 123). Suomessa pankit ovat velvollisia toimittamaan kaikki tiedot pakotelistalle joutuneiden henkilöiden tai yhteisöjen varoista tai muusta omaisuudesta ulosottoviranomaiselle, joka vastaa näiden varojen jäädyttämistoimenpiteiden täytäntöönpanosta (Laki eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29.12.1967/659 2 b§).

Pakotteet ovat olleet keskusteluissa erityisesti viime vuosien aikana. Venäjän hyökkäys Ukrainaun on korostanut pakotteiden merkitystä aikaisempiin vuosiin verrattuna ja niitä on myös asetettu aiempaa voimakkaammin. EU on tähän mennessä asettanut henkilöpakotteita, talouspakotteita sekä viisumitoimenpiteitä venäläisiä ja valkovenäläisiä vastaan. Henkilöpakotelistalle on asetettu Ukrainaun hyökkäyksestä poliittisesti vastuussa olevat tahot sekä sotaa tukevat, rahoittavat tai muuten siitä hyötyvät tahot. Talouspakotteita on sen sijaan kohdistettu muun muassa venäläisiin pankkeihin ja öljy-yhtiöihin tavoitteena aiheuttaa taloudellisia seurauksia, jotka heikentävät Venäjän mahdollisuuksia hyökkäyksen jatkamisessa. (Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.c.)

Käytännössä asetetut henkilöpakotteet näkyvät luetteloon merkittyihin henkilöihin kohdistuvina matkustuskieltoina ja heidän varojen jäädyttämisinä. Matkustuskielto estää näiden tahojen pääsyn EU:n alueelle tai sen kautta kulkemisen niin maa-, ilma- kuin meriteitse. Tämän lisäksi pakotteiden avulla halutaan estää niiden kohteina olevien tahojen mahdollisuudet avustaa Venäjän hallintoa rahallisesti jäädyttämällä heidän kaikki tilit EU:n eri pankeissa. (Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.c.) Pakotteita on kohdistettu myös muihin yksityisiin toimijoihin, kuten pankkeihin ja muihin rahoituslaitoksiin (Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.c).

Pakotteiden rikkominen ja niiden toimeenpanoon liittyvien toimenpiteiden laiminlyönti on säädetty rangaistavaksi teoksi rikoslain 46 luvun nojalla. Pakotesäännösten rikkomisen katsotaan rikoslainsäädännön mukaisesti maahantuontiin ja maastavientiin liittyviin rikoksiin. Säännöstelyrikokseen pakotteiden osalta katsotaan syyllistyvän, mikäli Euroopan unionin antamia asetuksia ja päätöksiä

rajoittavien toimenpiteiden täytäntöönpanosta laiminlyödään. Lainkohdan mukaan pakotesäännösten noudattamatta jättäminen voi johtaa rikosoikeudellisiin seuraamuksiin, sanktiomaksuihin tai jopa vankeuteen. (RL 39/1889 46 luku 1 §.)

2.5 Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen

Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen ovat yksi pankin keskeisimmistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen keinoista. Kaikilla ilmoitusvelvollisilla on lakisääteinen velvollisuus tuntea ja tunnistaa niiden asiakkaansa. (Wuolijoki 2022, 115.) Ilmoitusvelvollisilla tarkoitetaan tässä yhteydessä rahanpesulain mukaisia ilmoitusvelvollisia, joilla on toimintansa puolesta edellytykset rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien tunnistamiseen. Tällaisten ilmoitusvelvollisten piiriin lukeutuvia toimialoja ovat muun muassa pankki- ja sijoitustoiminta, virtuaalivaluutan tarjoaminen, kiinteistövälitys, tilitoimistot, perintä sekä oikeudellisten palveluiden tarjoaminen. (Rahanpesu.fi s.a.c.)

Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen ovat liitoksissa toisiinsa ja menevät käsitteinä helposti sekaisin. Asiakkaan tuntemisella tarkoitetaan niitä lain edellytyksiä, joita ilmoitusvelvollisille on asiakkaan tuntemisen osalta asetettu. Niiden mukaan ilmoitusvelvollisten on tunnettava asiakkaansa toimintaa ja taustoja asiakassuhteen edellyttämässä laajuudessa. Tällä tarkoitetaan tuntemusta asiakkaan taloudellisesta asemasta ja liiketoiminnasta pitäen sisällään tiedon kenen toimeksiannosta ja varoilla liiketoimia tehdään. (Wuolijoki 2022, 115.)

Asiakkaan tunnistaminen on keskeinen osa asiakkaan tuntemista, sillä ilmoitusvelvollisilla ei saa olla anonyymejä asiakkaita. Asiakkaan tunnistamisella tarkoitetaan asiakkaan tunnistamista ja tämän henkilöllisyyden todentamista. (Wuolijoki 2022, 115.) Näiden tunnistamistoimien tulee ulottua myös mahdolliseen asiakkaan lukuun toimivaan edustajaan. Tämä tulee samojen asiakkaan tunnistamiseen liittyvien perusperiaatteiden mukaisesti tunnistaa, henkilöllisyys todentaa ja toimivalta toimia asiakkaan puolesta varmistaa. (Rahanpesulaki 444/2017 3 luku 2 §.)

Asiakkaan tunteminen koostuu useasta eri asiakokonaisuudesta, joiden tulee toteutua asiakkaan tuntemisvelvollisuuden täyttämiseksi. Asiakokonaisuuksissa on kyse seuraavista asiakkaan tuntemista koskevista velvoitteista: asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen, asiakkaan edustajan tai tosiallisen edustajan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen, tietojen hankkiminen asiakkaan toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta, laajuudesta ja asiakassuhteen tarkoituksesta, tietojen dokumentointi, säilyttäminen ja ylläpito, selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus epäilyttävästä liiketoimesta, riittävät sisäiset menettelytavat ja niiden kehittäminen erityisesti riskienhallinnan ja asiakassuhteen jatkuvan seurannan osalta. (Finanssivalvonta s.a.a.)

Tuntemisvelvollisuuden laajuuteen vaikuttaa keskeisesti myös asiakassuhteen laatu. Ilmoitusvelvollisten tulee asiakkaan tuntemistoimenpiteissään kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, onko kyseessä esimerkiksi vakituinen asiakkuus, poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö tai tällaisen perheenjäsen sekä missä kanavassa asiakas kohdataan. Näiden lisäksi ilmoitusvelvollisten tulee seurata EU:n pakotesäädöksiä sekä kansallisia varojen jäädyttämispäätöksiä. Ilmoitusvelvollisten on noudatettava näitä toiminnassaan tarkastamalla rekisterinsä ja seuraamalla säännöllisesti niiden kautta tapahtuvaa maksuliikennettä sekä liiketoimia. Ilmoitusvelvollisten tulee näillä toimilla varmistaa, ettei niiden asiakkaina ole pakotelistalla tai kansallisen varojen jäädyttämiskohteena olevia tahoja tai henkilöitä. (Rahanpesu.fi s.a.c.)

3 Sääntely ja viranomaiset

Pankeilla on laaja vaikutus koko yhteiskuntaan, mikä on korostanut myös pankkitoiminnan sääntelyn sekä yhteiskunnallisen vastuun merkitystä. Pankkien toimintaa ohjaavat useat eri lait sekä valvontaviranomaisten antamat määräykset ja ohjeet. Pankkien tulee noudattaa kaikessa toiminnassaan annettuja voimassa olevia lakeja sekä viranomaisnormeja. Sääntelyn keinot ja tavoitteet ovat myös kehittyneet pankkien toimintaympäristön muuttuessa, jonka myötä pankkisääntelyn perustavoitteeksi on muodostunut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Yhdessä tämän kanssa sääntelyn merkittävin tavoite ylläpitää rahoitusjärjestelmien vakautta historiassa koettujen pankkikriisien välttämiseksi tulevaisuudessa on pysynyt samana. (Wuolijoki 2022, 3-5, 113-114.)

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva sääntely muodostuu niin kansallisista, eurooppalaisista kuin kansainvälisestä lainsäädännöstä (Valtiovarainministeriö s.a.a). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen osallistuvat useat eri ulkomaalaiset sekä kotimaiset tahot, joiden toimintaa ohjaavaa sääntelyä pyritään yhtenäistämään kansainvälisillä standardeilla (Wuolijoki 2022, 114). Viranomaisvalvonnan tehtävänä on varmistaa, että ilmoitusvelvolliset toimivat sääntelyn ja sääntöjen asettamien raamien mukaisesti (Finanssivalvonta s.a.b). Riittävällä ja asianmukaisella sääntelyllä sekä viranomaisvalvonnalla edistetään niin yhteiskunnan turvallisuutta kuin kestäväää taloudellista kehitystä.

3.1 FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering)

Rahanpesun ja terrorismin torjunta perustuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän Financial Action Task Forcen (FATF) antamiin kansainvälisiin suosituksiin, joita kutsutaan FATF-standardeiksi. Standardit perustuvat riskiperusteiseen lähestymistapaan, joiden lähtökohtana on lisätä maiden ymmärrystä rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvistä riskeistä. FATF huolehtii antamisensa standardien ajantasaisuudesta puuttuakseen uusiin riskeihin seuraamalla aktiivisesti finanssijärjestelmiin kohdistuvien uusien uhkien kehitystä. (FATF s.a.a.) Järjestö toimii maailmanlaajuisesti taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n yhteydessä ja hallitusten välisenä rahanpesun, terrorismin ja joukkoaseiden rahoittamisen valvonta-eliminä, jonka antamiin standardeihin myös EU:n rahanpesudirektiivit pohjautuvat. Sen antamalla kansainvälisillä standardeilla on EU:n rahanpesudirektiivien kautta keskeinen vaikutus myös kansalliseen lainsäädäntöön EU:n jäsenvaltioissa. (Finanssivalvonta s.a.b.)

Järjestö sai alkunsa vuonna 1989 johtavien teollisuusmaiden G7-kokouksessa ja se on nykypäivänä yksi merkittävimmistä rahanpesunvastaisista kansainvälisistä toimijoista YK:n rinnalla (Hytti-nen 2021, 38). Sen ydintehtävä on tutkia ja estää rahanpesun ja terrorismin rahoittamista, edistää maailmanlaajuisia standardeja riskien minimoimiseksi sekä seurata antamiensa suositusten

täytäntöönpanoa sen 39 jäsenvaltioissaan (FATF s.a.b). Järjestö on julkaissut kokonaisuudessaan yhteensä 40 rahanpesun sekä terrorismin ja joukkoaseiden rahoittamisen estämiseen liittyvää suositusta, joiden mukaisesti sen jäsenvaltiot ovat poliittisesti sitoutuneet toimimaan. (FATF s.a.a.)

FATF edellyttää jäsenvaltioiltaan tehokasta rahanpesun vastaista lainsäädäntöä (Hyttinen 2021, 39). Se pyrkii antamallaan kansainvälisillä standardeilla parantamaan niin rahanpesun kuin terrorismin rahoittamisen vastaisia toimia globaalilla tasolla yhtenäistämällä asiakkaan tuntemista koskevia menettelytapoja (Finanssivalvonta s.a.b; Hyttinen 2021, 39). Riittävien lakien ja asetusten muodostamalla kehyksellä varmistetaan myös viranomaisten mahdollisuudet periä rikollisella toiminnalla hankittua omaisuutta, kuten huumekauppaan, laittomaan asekauppaan, verkkopetokseen tai muihin törkeisiin rikoksiin liittyviä varoja (FATF s.a.b).

Kokonaisuudessaan yhteensä jopa yli 200 lainkäyttöaluetta ympäri maailmaa on sitoutunut FATF:n antamien standardien soveltamiseen toiminnassaan järjestäytyneen rikollisuuden, korruption ja terrorismin estämiseksi (FATF s.a.b). Tämä lukumäärä kertoo järjestön todellisesta vaikutusvallasta kansainvälisillä finanssimarkkinoilla pieneltä kuulostavalta jäsenmäärästä huolimatta. Rahanpesun vastaisen lainsäädännön yhtenäistäminen FATF:n asettamien kriteerien mukaisesti on edellytys myös järjestöön kuulumattomien maiden keskuudessa, mikäli he haluavat säilyttää paikkansa globaalissa talousjärjestelmässä. (Hyttinen 2021, 38-39.)

FATF ylläpitää listauksia niistä maista, joissa se on tunnistanut strategisia puutteita ja joihin se neuvoo jäsenvaltioitaan kohdistamaan erilaisia toimia (Rahanpesu.fi s.a.d). Tämän lisäksi FATF toteuttaa myös maa-arvioita sen jäsenvaltioista, joiden tarkoituksena on kartoittaa tarkastelun kohteena olevan maan rahanpesun, terrorismin sekä joukkotuhoukseen rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kokonaistilannetta. Suomi on ollut FATF:n jäsenmaa vuodesta 1991 ja nousi FATF:n tehostettuun seurantaan vuosien 2018-2019 aikana järjestön tekemän uusimman maa-arvioinnin yhteydessä havaittujen sääntelypuutteiden sekä rahanpesulainsäädännön muutostarpeiden vuoksi. Suomen tulee tehostaa kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien säännöksiä yhteensovittamista FATF:n antamien suositusten mukaisesti. Suomen tulee raportoida tekemistään edistystoimenpiteistä kansallisessa kontekstissaan säännöllisesti FATF:lle. (Hyttinen 2021, 38; Valtiovarainministeriö s.a.b.)

3.2 Euroopan unionin rahanpesudirektiivit

Euroopan unioni on edistänyt rahanpesun vastaisilla toimillaan merkittävästi rahanpesulainsäädännön kehityskulkua. Euroopan unionissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta säännellään annetuilla rahanpesudirektiiveillä, joihin on myös tehokkaasti harmonisoitu FATF:n antamat kansainväliset suositukset. Annettujen direktiivien tavoitteena on ohjata jäsenvaltioita kohti yhtenäisempää

sääntelyä erityisesti rahanpesun estämistä ja selvittämistä edistävän preventiivisen lainsäädännön osalta. Yhtenäisemmällä sääntelyllä pyritään edistämään sekä yhdenmukaistamaan lähestymistapaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan. (Hyttinen 2021, 45-46.)

EU:n antamista asetuksista poiketen direktiivejä ei sovelleta EU:n jäsenvaltiossa sellaisenaan. Jäsenvaltiot implementoivat annettuja direktiivejä osaksi omaa kansallista lainsäädäntöään ne hyväksytyään määrättyssä määräajassa parhaaksi katsomallaan tavalla. Eri jäsenvaltioiden kansallisessa sääntelyssä voi siis olla eroja keskenään. (European Union law s.a.) Vuosien 1991-2018 välillä EU on antanut yhteensä kuusi rahanpesudirektiiviä (Hyttinen 2021, 45-46).

Ensimmäinen rahanpesudirektiivi 91/308/ EY annettiin vuonna 1991, kun rahanpesu nousi ensimmäistä kertaa esiin EU:ssa. Direktiiviä voidaan pitää osana sen ajan kriminaalipoliittista keskustelua rahanpesun kriminalisoinnin tarpeellisuudesta jäsenvaltioiden rikoslaissa. Annetun direktiivin tavoitteena oli yhtenäistää jäsenvaltioiden preventiivistä lainsäädäntöä tuoden myös rikosoikeudellisen ulottuvuuden rahanpesurikoksiin. Direktiivit velvoittivat jäsenvaltioita estämään niiden rahoitusjärjestelmän hyväksikäyttöä rahanpesutarkoitukseen. (Hyttinen 2021, 47-48.)

Toinen rahanpesudirektiivi tuli voimaan kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2001, jolla tehtiin tarpeellisia ajankohtaisia muutoksia ja täydennyksiä ensimmäiseen rahanpesudirektiiviin. Siinä lisättiin muun muassa tarkennuksia rahanpesun esirikoksista ja niiden määritelmistä sekä kohdistettiin lisävelvoitteita jäsenvaltioiden rahanpesun torjuntaan liittyviin toimiin. Teoriassa toisella rahanpesudirektiivillä voidaan katsoa olleen oma vaikutus rahanpesun esirikosluettelon laajenemiseen sekä preventiivisen lainsäädännön harmonisointiin useissa EU:n jäsenvaltioissa viimeisen 20 vuoden aikana. (Hyttinen 2021, 48-49.)

Kolmas rahanpesudirektiivi annettiin vuoden 2000-luvun puolivälissä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivein 2005/60/EY sekä näitä spesifioivalla komission direktiivillä 2006/70/EY kiristettiin preventiivistä lainsäädäntöä esimerkiksi asiakkaiden tuntemisvelvollisuuden osalta. Kolmannessa rahanpesudirektiivissä terrorismi ja sen rahoittamisen torjunta sai paljon huomiota. Direktiivissä muun muassa yhdistettiin ensimmäistä kertaa terrorismin yhteys rahanpesuun. Ensimmäisestä ja toisesta direktiiveistä poiketen se ei juurikaan tarjonnut mitään uutta rahanpesun tekemuodoista. Tästä huolimatta tämän EU:n kehityskulun laajentuessa globaalille tasolle voidaan kolmatta rahanpesudirektiiviä pitää osana kansainvälistä prosessia terrorismin ja rahanpesun välisen yhteyden löytämisessä. (Hyttinen 2021, 50-51.)

Neljäs rahanpesudirektiivi on tähän mennessä ollut yksi merkittävimmistä maailmanlaajuisista oikeudellisista instrumenteista preventiivisen sääntelyn perspektiivistä. Tämä vuonna 2015 annettu direktiivi saattoi rahanpesua ja terrorismia koskevan preventiivisen sääntelyn vastaamaan 2010-

luvun tarpeisiin samalla kumoten yli kymmenen vuotta aikaisemmin annetun kolmannen rahanpesudirektiivin mukaan lukien sitä täsmentävän komission direktiivin. Suomi implementoi neljännen rahanpesudirektiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään vuonna 2017 voimaan saatetulla rahanpesulailla. (Hyttinen 2021, 51-52.)

Viides rahanpesudirektiivi laajensi entisestään preventiivisen sääntelyn soveltamisalaa neljättä rahanpesudirektiiviä täydentävänä lisädirektiivinä (Hyttinen 2021, 51). Viides rahanpesudirektiivi astui voimaan kesäkuussa 2018 ja sitä täydennettiin myöhemmin samana vuonna. Sen tavoitteena on muun muassa puuttua virtuaalivaluuttaan liittyviin riskeihin sekä tehostaa EU-jäsenmaiden kansallisten rahanpesun selvittelykeskusten välistä yhteistyötä. Tehdyillä muutoksilla EU-lainsäädäntö yhteensovitettiin FATF:n antamien kansainvälisten standardien kanssa. (Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.d.)

Rahanpesurikosdirektiivi annettiin vuoden 2018 lokakuussa. Ensimmäisenä rahanpesua käsittelevänä direktiivinä sen tavoitteena on yhteensovittaa rahanpesuun liittyvää rikosoikeudellista sääntelyä EU:n jäsenvaltiotasolla. Direktiivillä pyritään estämään rahanpesua rikosoikeudellisin keinoin samalla yllärajojen ulottuvan yhteistyön tehostamiseksi eri maiden oikeudellisen päätösvallan omaavien viranomaistahojen välillä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin (EU) 2018/1673.)

Läpikäytyt direktiivit voidaan käytännössä jakaa kahteen luokkaan, rahanpesun preventiiviseen ja rikosoikeudelliseen sääntelyyn. Vuosien 1991-2015 välillä annettujen neljän sekä vuonna 2018 annetun viidennen rahanpesudirektiivin voidaan katsoa kuuluvan rahanpesun preventiiviseen sääntelyyn ja lokakuussa 2018 annetun rahanpesurikosdirektiivin rahanpesun rikosoikeudelliseen sääntelyyn. Direktiiveissä on havaittavissa preventiivisen lainsäädännön kehitys ja myös sen tarpeellisuuden nopeatahtinen kasvu. Tätä lisääntynyttä sääntelytarvetta selittää rikollisten hyödyntämät uudet rahanpesutekniikat. Pankit ovatkin jatkuvassa kilpajuoksussa kekseliäiden rikollisten kanssa. Tämä ilmiö synnyttää niin sanotun ikuisen oravanpyörän preventiivisen sääntelytarpeen ja uusien rahanpesutekniikoiden välille, joka vaatii jatkuvaa toimintaympäristön muutosten havainnointia sääntelyn kehittämiseksi. Pankkien onkin hyvä valmistautua osaltaan lainsäädännön muutoksiin ja viranomaistahoilta tuleviin uusiin vaatimuksiin. (Hyttinen 2021, 52-55.)

3.3 Euroopan unionin toinen maksajan tiedot -asetus

Yksi Euroopan unionin yhtenäisen rahoitusalueen ominaispiirteistä on siihen liittyvän varallisuuden vapaa liikkuvuus. Varainsiirtojen vapaus tuo mukanaan omat haasteensa, sillä se mahdollistaa myös rikollisesta toiminnasta peräisin olevien laittomien varojen siirron nopeasti maasta toiseen. Tämä muodostaa merkittävän uhkakuvan koko EU-tason rahoitus- ja varainsiirtojärjestelmän

vakaudelle sekä luotettavuudelle. Näiden uhkakuvien torjumiseksi unioni on antanut sen jäsenmaita oikeudellisesti sitovan toinen maksajan tiedot -asetuksen, joka perustuu FATF:n antamiin kansainvälisiin standardeihin. Asetuksella pyritään torjumaan varainsiirtoihin mahdollisesti liittyviä rahanpesun ja terrorismin uhkia. (Toinen varainsiirtoasetus 847/2015, EUVL L 141, 1-3.)

Toinen maksajan tiedot -asetus sisältää määräykset niin maksajaa kuin maksunsaajaa koskevien tietojen toimittamisesta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi sekä selvittämiseksi. Asetuksen mukaan nämä tiedot tulee toimittaa tilanteissa missä vähintään toinen varainsiirron vastaanottajista tai välittäjistä on unioniin sijoittunut maksupalveluntarjoaja ja se tulee sovellettavaksi riippumatta tehtävien varainsiirtojen valuutasta. Varainsiirrolla tarkoitetaan tässä yhteydessä mitä tahansa vähintään osittain sähköistä transaktiota missä maksupalveluntarjoaja välittää rahoitusjärjestelmänsä kautta varoja maksajan puolesta maksunsaajalle. (Toinen varainsiirtoasetus 847/2015, EUVL L 141, 1-6.)

Maksupalveluntarjoajan on tyypillisesti varmistettava varainsiirtoon osallistuvan maksajan nimi, tilinumero ja osoite, tunnistamisasiakirjan numero, asiakasnumero sekä syntymäaika ja -paikka. Maksunsaajasta on puolestaan lähtökohtaisesti varmistettava maksunsaajan nimi ja tilinumero. Maksupalveluntarjoajilta edellytetään riittäviä ja tehokkaita menettelytapoja sekä maksajaa että maksunsaajaa koskevien tietojen puuttumisen tai puutteellisuuden havaitsemiseksi. Maksupalveluntarjoajilla tulisi olla laadittuna riittävät riskiperusteiset menettelytavat mitä se noudattaa tilanteissa missä maksuketjussa ei ole toimitettu vaadittavia maksutietoja. Maksutietojen puuttuessa on maksupalveluntarjoajan ja välittäjänä toimivan maksupalveluntarjoajan noudatettava riskiperusteisuuden mukaista erityistä varovaisuutta. Niiden on laatiemiensa riskiperusteisten menettelytapojensa avulla päätettävä, suoritetaanko, evätäänkö vai keskeytetäänkö varainsiirto. (Toinen varainsiirtoasetus 847/2015, EUVL L 141, 4-8.)

Maksajasta ja maksunsaajasta kerätyt tiedot voivat myöhemmin olla ratkaisevassa roolissa, kun monimutkaisia sekä rajat ylittäviä transaktioketjuja tutkitaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen paljastamiseksi sekä selvittämiseksi. Ne myös samanaikaisesti mahdollistavat tarpeellisten rajoittavien toimenpiteiden tehokkaan täytäntöönpanon rahanpesu- sekä terrorismirikoksien torjumiseksi. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tehokas torjunta edellyttää maksupalveluntarjoajien nopeaa reagointia maan viranomaisten tiedustelupyyntöihin varainsiirtoon osallistuneesta maksajasta ja maksunsaajasta. Maksupalveluntarjoajan on säilytettävä tietoja maksajasta ja maksunsaajasta viiden vuoden ajan, jotta tänä aikana mahdollisesti rikostutinnan kannalta oleelliset tiedot ovat helposti saatavilla. (Toinen varainsiirtoasetus 847/2015, EUVL L 141, 2-5.)

3.4 Suomen kansallinen lainsäädäntö

Suomessa rahanpesun ja terrorismin torjuntaa on tehostettu lisäämällä kansallista lainsäädäntöä. Lainsäädännön taustalla on Euroopan unionin direktiivein ja asetuksin antamaa sääntelyä. EU:n antamat asetukset ja päätökset sitovat Suomea sellaisenaan. Direktiivit ovat puolestaan lainsäädäntöohjeita, jotka Suomen tulee itse yhteensovittaa osaksi kansallista lainsäädäntöään säädetyyn määräaikaan mennessä. Suomen asianmukaista EU-lainsäädännön täytäntöönpanoa ja soveltamista valvoo EU:n komissio, jolle Suomen tulee raportoida täytäntöönpanotoimenpiteistään. EU-lainsäädännön täytäntöönpanon laiminlyönti voi johtaa komission käynnistämään viralliseen rikkomusmenettelyyn Suomea vastaan tai äärimmäisessä tapauksessa asia voi siirtyä unionin tuomioistuimen käsittelyyn. (Euroopan komissio s.a.) Käsitys siitä miten EU-lainsäädäntö vaikuttaa Suomen kansallisen lainsäädännön soveltamiseen ja sen tulkintaan on keskeistä. Suomen tulee noudattaa EU-lainsäädäntöä, eikä se voi yksittäisenä jäsenvaltiona päättää sen soveltamatta jättämisestä.

Suomessa valtiovarainministeriö vastaa rahanpesun vastaisen lainsäädännön kehittämisestä, annettavista säädöksistä sekä kansallisen rahanpesun riskitason arvioinnista. Sen tehtävänä on yhteensovittaa kansallisella tasolla rahanpesuun liittyvät säädökset FATF:n antamien kansainvälisten toimintasuosituksien mukaisesti. (Valtiovarainministeriö s.a.c.) Tämän lisäksi se tekee ehdotuksia muutoksista sääntelyssä havaittujen puutteiden tai muiden havaittujen muutostarpeiden pohjalta (Valtiovarainministeriö s.a.b). Suomessa keskeisiä kansallisia säännöksiä ovat muun muassa rahanpesulaki, rikoslaki sekä laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (Rahanpesu.fi s.a.e).

Rahanpesulaki sääntelee rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä sekä selvittämistä, jota edellä mainitut erillislait täydentävät (Rahanpesu.fi s.a.e). FATF:n antamien kansainvälisten standardien vaikutukset asiakkaan tuntemisen osalta on nähtävissä myös Suomen rahanpesulain taustalla. Rahanpesulaki edellyttää ilmoitusvelvollisilta tahoilta riskiarvion laatimista ja sen ajantasaisuudesta huolehtimista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi sekä niiden arvioimiseksi (Rahanpesulaki 444/2017 2:3 §). Sääntelyn tavoitteena on tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä edistää rikoshyödyn jäljittämistä ja sen takaisinsaantia. (Rahanpesu.fi s.a.e.) Näiden rahanpesulainsäädöksiä noudattamista Suomessa valvovat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Patentti- ja rekisterihallitus, Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja asianajajaliitto (Poliisi s.a).

Rikoslaki muodostaa viitekehyksen Suomen rikosoikeudelliselle sääntelylle ja on keskeinen osa oikeusjärjestelmää. Rahanpesun osalta laki määrittelee rahanpesurikoksiksi luokiteltavat teot ja niiden rangaistavuuden laadun (Rahanpesu.fi s.a.e). Rikoslain mukaan rahanpesua voidaan pitää

rangaistavana tekona, mikäli henkilö tietoisesti ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, välittää, pitää hallussaan tai siirtää rikoksella hankittua omaisuutta hankkiakseen hyötyä itselleen tai toiselle tai peittääkseen laittoman alkuperän rikosoikeudellisten seuraamusten välttämiseksi. Rahanpesurikos luokitellaan törkeäksi, kun rikokseen liittyy erityistä suunnitelmallisuutta tai rikoksella hankittua omaisuutta voidaan pitää hyvin arvokkaana. (RL 39/1889 32 luku 6 §, 7 §.)

Rikoslaisissa säädetään myös tuottamuksellisesta rahanpesusta. Tuottamuksellisella rahanpesulla tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa pankin toimihenkilö syyllistyy rahanpesuun jättämällä tekemättä käteisvarojen vastaanottamiseksi edellytetyt tarkistukset tai toimenpiteet varmistuakseen niiden alkuperästä. Tällaisessa tilanteessa toimihenkilön tietoisuuteen ei tule varojen laitton alkuperä ja törkeä huolimattomuus voi johtaa rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Rahanpesurikosten rangaistusasteikko riippuu rikoksen vakavuudesta ja yksityiskohdista. Rikoslain mukaan rahanpesuun syyllistynyt voidaan tuomita sakkoihin tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Törkeästä rahanpesusta rangaistaan ankarammin ja vankeusrangaistus on enimmillään kuusi vuotta, kuitenkin vähintään neljä kuukautta. (RL 39/1889 32 luku 6 §, 7 §, 9 §.)

Rikoslain säännökset rahanpesun osalta palvelevat rahanpesun ja terrorismin estämisen kokonaisuutta erityisesti viranomaisten näkökulmasta. Viranomaisten valtuudet rahanpesurikosten tutkimisessa sekä rikoksiin liittyvien rangaistuksien täytäntöönpanossa on määritelty rikoslaisissa, mikä mahdollistaa tehokkaan rikollisuuden torjuntatyön. (Rahanpesu.fi s.a.e.) Lain tavoitteena voidaan katsoa olevan ennaltaehkäisevä vaikutus rikosten tapahtumiseen reagoimalla pinnalla oleviin yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten lisääntyneisiin huumausainakauppoihin (Hyttinen 2021, 91). Rikoslainsäädännöstä, sen kattavuudesta sekä ajantasaisuudesta vastaa Suomessa oikeusministeriö (Valtiovarainministeriö s.a.c).

Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi mahdollistaa varojen jäädyttämistoimenpiteiden suorittamisen terrorismin torjumiseksi. Tällä tarkoitetaan oikeudellista menettelyä, jossa viranomaistaho voi estää tai rajoittaa tiettyjen tahojen varojen käyttöä. Laki perustuu kansainvälisiin sopimuksiin ja siinä määritellään muun muassa miten täytäntöönpano varojen jäädyttämisestä tapahtuu. Suomessa jäädytyspäätökset tekee keskusrikospoliisi, jotka ulosottoviranomainen panee täytäntöön. (Rahanpesu.fi s.a.b.) Varojen jäädytyspäätökset on aina julkaistava virallisessa lehdessä sekä annettava viipymättä tiedoksi asianosaiselle ketä päätös koskettaa. Jäädyttämisspäätös koskee lähtökohtaisesti kaikkia päätöksen kohteena olevan tahon varoja kohdistuen esimerkiksi tämän pankkitileihin tai kiinteistöihin. Tietyin painavin edellytyksin jäädyttämisspäätöksessä voidaan myös määritellä tietty osuus varoista, joita päätös ei kosketa esimerkiksi varojen tuhoutumisen estämiseksi. Lain nojalla tehty jäädytyspäätös merkitsee kieltoa luovuttaa varoja luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, kenen varat ovat jäädyttämisspäätöksen kohteena. Muun muassa

pankkien tulee seurata aktiivisesti jäädytyspäätöksiä täyttääkseen sille laissa asetetut velvoitteet. (Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi 3.5.2013/325 4 §, 5 §, 7 §.)

Varojen jäädyttämisellä katsotaan olevan useita tavoitteita. Näistä olennaisin on rahanpesun ja terrorismin tai muiden laittomien toimien rahoittamisen estäminen ja tätä kautta vähentää niihin liittyvää uhkaa Suomessa ja muualla maailmassa. Lisäksi laki auttaa viranomaistahoja tutkinta- ja valvontaprosesseissa antaen valtuudet panna jäädytyspäätökset tehokkaammin voimaan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilöiden varoista, joiden on syytä epäillä olevan peräisin tai tarkoitus käyttää terroristitekoihin ja voidaan katsoa rikoslain nojalla rangaistavaksi teoksi. Laki mahdollistaa myös tietyin edellytyksin tehtävät jäädytyspäätökset toisen valtion viranomaisen pyynnöstä. Laki sisältää yksityiskohtaiset säännökset siitä, miten varojen jäädyttäminen tulee toteuttaa ja miten oikeusturva tulee menettelyssä ottaa huomioon. Varojen jäädyttämistä koskevien toimien yhteydessä tulee varmistua perus- tai ihmisoikeuksien täysimääräisestä toteutumisesta lain edellytysten mukaisesti. (Hallituksen esitys eduskunnalle HE 61/2012 vp, 14-15.) Eduskunnalle toimittamassaan lakiesityksessä hallitus on katsonut lain täyttävän ne vaatimukset, jotka perusoikeuksien rajoittamiselle on asetettu. Hallituksen mukaan perusoikeuksien rajoittamisen taustalla on asianmukainen ja tärkeä yhteiskunnallinen tavoite. (Hallituksen esitys eduskunnalle HE 61/2012 vp, 41.)

3.5 Rahanpesun selvittelykeskus

Suomessa rahanpesuepäilyilmoituksia käsittelee Keskusrikospoliisin (KRP) yhteydessä toimiva rahanpesun selvittelykeskus, joka perustettiin maaliskuussa vuonna 1998 (Poliisi 2022, 11). Rahanpesun selvittelykeskus on viranomaistaho, joka toimii niin sanottuna rahanpesun asiantuntijana vastaten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämisestä sekä estämisestä Suomessa. Rahanpesun selvittelykeskuksesta ja sen toiminnasta annetun lainsäädännön laatimisesta vastaa Suomessa sisäministeriö (Rahanpesu.fi s.a.f).

Rahanpesun selvittelykeskuksen keskeisiin tehtäviin kuuluu estää, paljastaa, selvittää ja saattaa tutkintaan rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia. Se vastaanottaa, käsittelee sekä arvioi ilmoitusvelvollisten tekemät ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista. Sillä on oikeus saada, käyttää ja näiden lisäksi myös luovuttaa tärkeitä tietoja mahdollisista rikoksista esimerkiksi muille Suomessa toimiville viranomaistahoille tai toisen maan Rahanpesun selvittelykeskukselle. (Poliisi 2022, 15; Poliisi s.a.) Rahanpesun selvittelykeskuksen vastuulle voi myös joissain tapauksissa kuulua epäilyttävien transaktioiden esitutkintaan saattamisen lisäksi myös ensivaiheen poliisitutkinnasta huolehtiminen (Rahanpesu.fi s.a.f). Keskusrikospoliisi on rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta säädetyn lain mukaan velvollinen antamaan Poliisihallitukselle vuosittain selvityksen rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta, lainsäädösten sekä muiden määräysten

noudattamisesta sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisten menettelytapojen kehittämisestä Suomessa (Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445 2 §).

Rahanpesun selvittelykeskus tekee tiivistä yhteistyötä muiden Suomessa toimivien viranomaistahojen kanssa, kuten Poliisin, Ulkoministeriön, Tullin sekä Verohallinnon kanssa (Poliisi 2022, 14). Yhteistyössä se pyrkii edistämään yleistä tietämystä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen rikosilmiöistä, osallistuu aktiivisesti niiden torjuntaan, erilaisiin lainsäädäntöhankkeisiin ja tukee viranomaistahoja torjuntatoimien sekä järjestelmien kehittämisessä. Yksikön edustajat ovat ottaneet osaa muun muassa valtiovarain- ja sisäministeriön johtamiin viranomaistyöryhmiin, joissa on käsitelty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyviä toimia. Rahanpesun selvittelykeskus on myös aktiivisesti vuorovaikutuksessa rahanpesulaissa määriteltyjen ilmoitusvelvollisten ja niitä valvovien tahojen kanssa. Yhteistyön tiivistämiseksi rahanpesun selvittelykeskus aloitti kesällä 2020 Suomen ilmoitusvelvollisten ja viranomaistahojen välisen yhteistyöryhmän FAMLIT (Finnish Anti Money Laundering Intelligence Task Force). Työryhmän tavoitteena on parantaa ryhmän välistä yhteistyötä sekä kehittää rahanpesun ja terrorismin torjuntatyötä. Rahanpesun selvittelykeskus toimii työryhmän puheenjohtajana ja järjestää ajankohtaisia koulutuksia ryhmän jäsenille. (Poliisi 2022, 19-20.)

Rahanpesun selvittelykeskus on keskeisessä roolissa toteuttamassa Suomen EU-tasoista sekä laajempaa kansainvälisen tason yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntatyössä. Kun kyseessä on rajat ylittävä ilmiö, on kansainvälisellä yhteistyöllä merkittävä rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tehokkaassa estämisessä. Jotta rajat ylittävää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista voidaan torjua tehokkaasti, edellyttää se aktiivista koordinoitua sekä yhteistyötä kansainvälisellä tasolla. Rahanpesun selvittelykeskus toteuttaa tätä yhteistyötä vastaavien kansainvälisten viranomaisten sekä myös järjestöjen, kuten FATF:n ja Egmontin (Egmont Group of Financial Intelligence Units) kanssa. Egmont on FATF:n tapaan kansainvälinen järjestö, jonka tavoitteena on edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntatyötä. Järjestö pyrkii kehittämään teknisiä käytännön työtä tukevia menetelmiä tiedonvaihdon helpottamiseksi sekä yhtenäisten toimintatapojen kehittämiseksi. Järjestö muodostuu lähes 170 rahanpesun selvittelykeskuksesta, jotka kaikki ovat sitoutuneet tiedonvaihtoon rahanpesuepäilyistä ja -tapahtumista globaalilla tasolla. Suomen rahanpesun selvittelykeskus on toiminut järjestön jäsenenä vuodesta 1998 lähtien. (Poliisi 2022, 20.)

Yksityiset sektorit kuten finanssilaitokset näkevät niin sanotusti niiden seinien läpi kulkevan rahaliikenteen, sen mitä tulee sisään ja mitä lähtee ulos. Rahanpesussa transaktioketjut ovat usein hyvin moniulotteisia, transaktiot voivat kulkea eri maiden ja finanssilaitoksien kautta eikä yksittäisellä toimijalla ole näkyvyyttä kaikkeen. Tämän takia oikea-aikainen sekä riittävän perusteellinen

viranomaisyhteistyö on välttämätöntä laittomien transaktioketjujen taustalla olevien rikosten tehokkaan estämisen, paljastamisen ja selvittämisen kannalta. Rahanpesun selvittelykeskuksen tekemä tiivis yhteistyö ja tiedonvaihto niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla onkin ratkaisevan tärkeää rikostorjunnassa onnistumiseksi. (Poliisi 2022, 14-15.) Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottama yksittäinen epäilyilmoitus ei aina välttämättä yksinään johda mihinkään, mutta kun niitä alkaa näkymään eri finanssilaitoksista pitkin maailmaa kohdistuen tiettyyn tahoon, voi epäilyilmoitus lopulta johtaa laajaankin tutkintaan.

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti vuonna 2022 yhteensä yli 230 000 rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyilmoitusta. Ilmoitusmäärä on vuositasoalla heti vuoden 2021 jälkeen toiseksi suurin tähän mennessä. Kuten taulukosta 1 voidaan havaita, suurin osa näistä selvittelykeskuksen vastaanottamista ilmoituksista muodostui virtuaalivaluuttapalvelun tarjoajien tekemistä ilmoituksista. Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoajien tekemää ilmoituspiikkiä vuonna 2021 voidaan selvittelykeskuksen mukaan pitää poikkeuksellisenä, minkä vuoksi siihen liittyvää vertailua ei pidetä järkevänä. Selvittelykeskus pitää myös todennäköisenä, että luotto- ja rahoituslaitosten (muu kuin pankki) vuoden 2022 ilmoitusmäärien merkittävä kasvu tulee jäämään samaan tapaan yksittäiseksi poikkeustapaukseksi. (Poliisi 2022, 11-12.)

Taulukko 1. Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamat ilmoitukset 2020-2022 (mukaillen Poliisi 2022, 12)

Ilmoittajataho	2020	2021	2022
Yleistä maksujenvälitystä tarjoava (sisältäen valuutanvaihdon)	20 653	19 593	19 199
Luotto- ja rahoituslaitos (muu kuin pankki)	7 541	14 618	107 629
Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	12 888	13 877	13 337
Rahapeliyhteisö	11 551	12 303	5 310
Vakuutusyhtiö, -yhdistys tai työeläkevakuutusyhtiö	138	127	277
Kirjanpitäjä	31	89	62
Huolehtimisvelvoitteen mukainen viranomainen	90	78	111
Muut, vähäisiä ilmoituksia tekevät	22	37	30
Tavarantoimittajan myynti käteisenä > 10 000 €	45	36	43
Muu viranomainen kotimaa	18	32	28
Tilintarkastaja	18	19	40
Kiinteistövälittäjä	12	16	32
Sijoituspalveluyritys	15	12	5
Asianajaja tai muu oikeudellisia palveluja tarjoava	10	12	9
Rahastoyhtiö tai säilytisyhteisö	9	3	4
Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoaja	9 000	3 631 789	84 055
Yhteensä	62 041	3 692 641	230 171

3.6 Finanssivalvonta

Finanssivalvonta on pankki- ja vakuutustoimintaa valvova viranomainen Suomessa, jonka valvonnan piiriin lukeutuvat muun muassa pankit, vakuutus- ja eläkeyhtiöt. Finanssivalvonta toimii Suomen keskuspankin yhteydessä, mutta on päätöksenteossaan tästä riippumaton itsenäinen taho. Sen tehtävänä on varmistaa, että Suomen rahoitusmarkkinat toimivat turvallisesti sekä vakavaraisesti samalla vakuutettujen etuja suojellen. Finanssivalvonnan toiminnasta aiheutuneista kustannuksista Suomen keskuspankki rahoittaa viisi prosenttia ja loput rahoitetaan valvottavilta kerättävillä valvontamaksuilla. (Valtiovarainministeriö s.a.d.) Finanssivalvonnan toiminnan valvominen on keskitetty eduskunnan pankkivaltuustolle, jonka toiminnalle asetettujen suuntaviivojen laatimisesta, organisoinnista sekä niiden mukaisen toiminnan valvomisesta vastaa Finanssivalvonnan johtokunta (Finanssivalvonta s.a.c). Valtiovarainministeriö puolestaan vastaa Finanssivalvontaa koskevien asioiden käsittelystä valtioneuvostossa (Laki Finanssivalvonnasta 19.12.2008/878 1 luku 2 §).

Finanssivalvonta on osa yhteistä valvontamekanismia, joka muodostuu Euroopan keskuspankista (EKP) ja muista kansallisista toimivaltaisista viranomaistahoista. Finanssivalvonta tukee EKP:tä sen valvontatehtävissä ja valvontavastuun jakautumisen näiden tahojen välillä lähtökohtaisesti määrittelee luottolaitoksien toiminnan luonne ja laajuus. OP Ryhmä ja Kuntarahoitus Oy ovat hyviä esimerkkejä rahoituslaitoksista, jotka ovat EKP:n suorassa valvonnassa, vaikka toimivatkin Suomen rahoitusmarkkinoilla. (Valtiovarainministeriö s.a.d.)

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaiset toimet perustuvat aikaisemmin läpikäytyihin FATF:n antamiin kansainvälisiin standardeihin. Standardien taustalla on tavoite yhtenäistää asiakkaiden tuntemista koskevia menettelytapoja ja niiden noudattamista maailmanlaajuisilla finanssimarkkinoilla. (Finanssivalvonta s.a.b.) Finanssivalvonnan tehtävä on valvoa Suomessa näiden velvoitteiden täyttymistä sen valvottaviksi säädettyjen finanssimarkkinoilla toimivien tahojen osalta. Finanssivalvonnasta annetussa laissa Finanssivalvonnan toiminnan tavoitteeksi on määritelty valvoa finanssimarkkinoilla toimivien sen valvonnan alaisten tahojen menettelytapojen, riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan noudattavan hyviä menettelytapoja ja niiden toiminnalle asetettuja lainmääräyksiä. Lisäksi Finanssivalvonta ylläpitää yleistä luottamusta finanssimarkkinoita kohtaan ja edistää yleisön tietämystä finanssimarkkinoiden tilanteesta. (FivaL 878/2008 1 luku 3 §.)

Finanssivalvonnan tekemän kokonaisarvion perusteella rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen kohdistuva kokonaisriski erityisesti pankkisektorilla on huomattava. Tästä johtuen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisten toimien kohdentamiseksi oikein linjassa todellisten riskien kanssa Finanssivalvonta edellyttää suomalaisilta pankkisektoreilta riittäviä menettelytapoja asiakkaiden riskiluokittelun sekä asiakkaiden palveluiden käyttöön kohdistuvan seurannan systemaattisuuden osalta. Valvottavien on näiltä osin osoitettava Finanssivalvonnalle niiden riittävät

toimintaperiaatteet rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi. (Finanssivalvonta 2022a.)

Pankkisektoreihin kohdistuvaa kohonnutta riskiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen osalta selittää niiden tarjoamat tuotteet ja palvelut. Erilaiset käteiseen, maksutileihin, rahanvälitykseen sekä muihin maksutapahtumiin liittyvät maksupalvelut mahdollistavat rikollisella toiminnalla hankittujen varojen kierrättämisen laillisen maksujärjestelmän läpi. Tästä syystä esimerkiksi talletuspankkitoimintaa harjoittavien luottolaitoksiin kohdistuva riski verrattuna ainoastaan rahoituspalveluita tarjoavaan luottolaitokseen on arviolta suurempi. Sektorikohtainen riskiarvio tuleekin tulevina vuosina yhä enenevässä määrin ohjaamaan Finanssivalvonnan luottolaitoksiin kohdistavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatoimenpiteitä. (Finanssivalvonta 2022a.)

Finanssivalvonnan valvomilla tahoilla on lakisääteinen velvollisuus tunnistaa ja tuntea asiakkaansa koko asiakassuhteen ajan niin laajasti, kuin asiakassuhde edellyttää (Finanssivalvonta s.a.b). Osa asiakkaan tuntemista on myös asiakkaiden riskiluokittelu, jotta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaiset toimet kohdistuvat pankkitoiminnassa oikein korkeariskisiin asiakkaisiin. Finanssivalvonta kohdistaa tästä syystä valvontatoimenpiteissään erityistä huomiota pankkien toimintatapoihin asiakkaiden riskiluokittelussa sekä asiakkaiden maksukäyttötymisen seuraamisessa. (Finanssivalvonta 2022a.) Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi valvottavien on pystyttävä osoittamaan Finanssivalvonnalle toimintatapojensa riittävyys asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevan rahanpesulain asettamien edellytyksien osalta (Rahanpesulaki 444/2017 3 luku 1 §).

Asiakkaan tuntemista koskeviin velvollisuuksiin lukeutuu myös valvottavien ilmoitus- ja selonotto-velvollisuus. Nämä velvoitteet näkyvät Finanssivalvonnan valvottavilleen asettamina vaatimuksina havainnoida säännöllisesti asiakassuhteiden kehityksen kulkua ja valvottavien tarjoamien palveluiden käyttöä osana niiden sisäistä valvontaa sekä riskien hallintaa. (Finanssivalvonta s.a.d.) Valvottavilla ja sen toimihenkilöillä on velvollisuus puuttua havaitsemiinsa tavanomaisesta poikkeaviin tai epäilyttäviin liiketoimiin ja raportoitava niistä tarvittaessa eteenpäin rahanpesun selvittelykeskuskelle (Finanssivalvonta s.a.b). Finanssivalvonnan tehtävänä on seurata, että valvottavat tekevät ilmoituksen havaitsemistaan poikkeuksista ja rahanpesuepäilyistä rahanpesun selvittelykeskuskelle riittävän matalalla kynnyksellä (Pietiläinen 15.3.2023).

Finanssivalvonnan laajat toimivaltuudet näkyvät sen tarkastus- ja tiedonsaantioikeuksina. Laissa säädetyn valvontatehtävänsä hoitamiseksi sillä on oikeus saada viipymättä tarvitsemansa tiedot niin valvottavalta kuin miltä tahansa muulta finanssimarkkinoilla toimivalta pankkisalaisuuden tai muiden vaitiolonormien estämättä. (FivaL 878/2008 3 luku 18 §.) Tämän lisäksi valvottavan, kuten pankin rikkoessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa sen

toiminnalle määritellyjä velvoitteita voi finanssivalvonta määrätä tästä sille hallinnollisia seuraamuksia, kuten julkisen varoituksen, rikemaksun tai seuraamusmaksun. Esimerkiksi asiakkaan tuntevista koskevien velvoitteiden tai epäilyttävästä liiketoimesta ilmoituksen tekemisen laiminlyönti voi johtaa tämmöisiin hallinnollisiin seuraamuksiin. Laiminlyöntiepäilystä Finanssivalvonta voi myös tehdä suoraan tutkintapyynnön poliisille. (Finanssivalvonta s.a.e.) Lain ja velvoitteiden rikkomisesta voi seurata hallinnollisten seuraamuksien lisäksi myös merkittävä mainehaitta.

4 Toimintaperiaatteet ja menettelytavat

Pankkien toimintaympäristö vaikuttaa keskeisesti rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien kehittymiseen ja niiden hallintakeinoihin. Tämän vuoksi pankkien tulee toiminnassaan noudattaa tiukkoja toimintaperiaatteita ja menettelytapoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ympärillä käyty keskustelu ja mediahuomio ovat kasvattaneet osaltaan huomiota pankkien riskinhallintamenettelytapojen osalta. Pankeilta edellytetään vastuullista toimintaa ja luotettavuuden säilyttämisen näkökulmasta mainearvon sekä uskottavuuden säilyttäminen on kriittistä. Pankkien toiminnasta on saatavilla median välityksellä nopeasti tietoa, johon yhteiskunta reagoi. Kyseenalainen toiminta yksittäiselläkin toiminta-alueella voi heijastua koko pankin julkisuuskuvaan ja maineeseen.

Hyvän pankkitavan noudattaminen on yksi pankkitoiminnan peruseriaatteista. Sen noudattaminen on keskeistä pankkitoiminnan toimivuuden, avoimuuden ja luottamuksen ylläpitämisen ja edistämisen näkökulmasta. (Finanssialan Keskusliitto 2015, 2.) Hyvä pankkitapa on lainsäädännön asettama velvollisuus pankeille, jonka laiminlyönnistä voi seurata oikeudellisia sanktioita. Hyvä pankkitavan lisäksi relevantti ja oleellinen aihe on myös pankkien yhteiskuntavastuu. Yhteiskuntavastuun perustana toimii lainsäädännön sijaan eettiset periaatteet. (Wuolijoki 2022, 96.) Yhteiskuntavastuun ja siihen liittyvien kehitysprosessien näkökulmasta pankkien tulisi arvioida toimintansa vaikutuksia ihmisiin, ympäristöön ja yhteiskuntaan (Työ- ja elinkeinoministeriö s.a).

4.1 Pakoteriskien ja väärinkäytösten hallinta

Pankit ovat velvollisia noudattamaan sääntelyn asettamia tarkkoja raameja ja käytäntöjä pakoteriskien hallitsemiseksi. Näiden käytäntöjen avulla pankit voivat rajoittaa pakotteiden kohteena olevien tahojen pääsyä rahoitusjärjestelmään. Pakotesääntelyn noudattaminen voi myös merkitä pankin velvollisuutta pidättäytyä pakotteiden kohteena olevien tahojen maksujenvälityksestä tai koko asiakassuhteen perustamisesta. Pankeilla on useita eri pakoteriskien hallintatapoja, joihin lukeutuu muun muassa asiakkaan tunteminen, riskiperusteinen lähestymistapa sekä sen asiakasrekisterin ja maksutapahtumien monitorointi. (Wuolijoki 2022, 123-124.)

Pakotteiden noudattaminen edellyttää asiakkaan ja tämän liiketoiminnan riittävää ajantasaista tuntemusta, jotta pakotelistaseurantaa voidaan toteuttaa tehokkaasti (Finanssiala 2018, 7). Myös ne asiakkaat on ilmoitusvelvollisen toimesta tunnistettava, kenen asiointiin pakotteet voivat vaikuttaa. Ilmoitusvelvollisten on huolehdittava menettelytapaohjeistuksiansa riittävydestä pakoteriskien hallitsemiseksi, jotta pakotelainsäädäntöä ei rikota tahallisesti tai tahattomasti. EU:n pakotteiden voidaan katsoa velvoittavan ilmoitusvelvollisia sellaisenaan suoraan lainsäädännön nojalla, joiden noudattaminen riskien hallinnan näkökulmasta on keskeistä. Ilmoitusvelvollisilla voi olla myös omia

riskinhallintalinjauksia pakoteriskien hallintatapojensa osalta, joiden ajantasaisuudesta niiden on huolehdittava. (Finanssivalvonta 2022b.)

Ilmoitusvelvollisten, kuten pankkien, pakotteiden noudattaminen liiketoiminnassaan näkyy sen asiakkaista ja asiakkaiden liiketoimista järjestelmätuetusti tai manuaalisesti tehtävinä pakotelistatarkastuksina. Tarkastukset tulee tehdä aina uutta asiakassuhdetta perustaessa sekä olemassa oleville asiakkaille kerran pankkipäivän aikana. Pakotelistatarkastukset eivät tyypillisesti näy asiakkaille ulospäin vaan toimivat ilmoitusvelvollisten keinona hallita pakotteisiin liittyviä riskejä. Tehtyjen pakotelistatarkastuksien kautta ilmoitusvelvollinen voi varmistaa tunnistavansa pakotteiden kohteena olevat tahot. Pakoteosuman kohdalla pankin tulee selvittää osuman aiheellisuus. Osuman aiheellisuuteen ja tarvittaviin menettelytapoihin pankki voi pyytää ulosottoviranomaisten kannanottoa. Mikäli pakoteosuma todetaan aiheelliseksi, tulee pankin keskeyttää pakotteiden kohteena olevien tahojen maksujenvälitys sekä kieltäytyttävä asiakkuuden tai uusien palveluiden avaamisesta. Pakoteosumat näkyvät myös jo olemassa olevien asiakkaiden palveluiden rajoittamisena kuten varojen jäädyttämisenä tai koko asiakassuhteen päättämisenä. (Finanssiala 2018, 6-9.)

Ilmoitusvelvollisten on noudatettava pakotteita ehdoitta ja poikkeuksetta. Pakotteiden rikkomisesta voi seurata pakotteita rikkoneelle taholle hallinnollisia seuraamuksia, merkittävä sanktiomaksu, mainehaitta tai se voi jopa joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen laiminlyönneistään. (Nordea s.a.) Pakotteiden laiminlyönti voi myös johtaa siihen, että pakotteita rikkonut taho joutuu itse pakotelistatuksi ja voi menettää toimintalupansa. Kaikki nämä edellä mainitut seuraamukset pakotteiden rikkomisesta voi vaarantaa pakotteita rikkoneen tahon koko liiketoiminnan jatkuvuuden. (Wuolijoki 2022, 124.)

Pakoteriskien hallinnan lisäksi on myös tärkeää seurata, ettei rahoitusjärjestelmää käytetä väärin tarkoituksiin. Pankit käsittelevät merkittäviä rahamääriä sekä muita arvopapereita, joka altistaa sen erilaisille väärinkäytöksille kuten rahanpesulle ja terrorismin rahoittamiselle. Väärinkäytösten hallinta on siis iso osa pankkien yhteiskuntavastuuta ja riskienhallintaa. Pankeilla on useita eri käytäntöjä, joilla ne voivat hallita ja ehkäistä rahoitusjärjestelmiin kohdistuvia väärinkäytöksiä. Yksi näistä keinoista on tunnistaa ne asiakassuhteet, joihin liittyy suurempi väärinkäytösriski ja tehostaa näihin liittyvää seuranta. Näihin asiakassuhteisiin lukeutuu tehostetun tuntemisvelvollisuuden piiriin lukeutuvat asiakkuudet, kuten poliittisesti vaikutusvaltaiset henkilöt tai tällaisten lähipiiriin kuuluvat sekä korkean rahanpesuriskin omaavat asiakkaat. Asiakkaan tunteminen on keskeinen osa väärinkäytösten hallintaa, jotta asiakkaan aikaisemmasta poikkeaviin rahatapahtumiin osataan puuttua tilanteen vaatimalla tavalla. Tämä auttaa pankkeja estämään rikoksia sekä vähentämään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. (Hallituksen esitys eduskunnalle HE 25/2008 vp, 13-14.)

Väärinkäytösten hallinta edellyttää riskien arvioimisen ja asiakkaan tuntemisen lisäksi riittävää sisäistä valvontaa maksatapahtumien tarkastamiseksi sekä hyväksymiseksi ennen niiden toimeenpanoa. Havaituista väärinkäytösepäilyistä tulee ilmoittaa asianmukaiselle viranomaistaholle kuten rahanpesun selvittelykeskukselle. Väärinkäytöstilanteiden tunnistaminen ja niistä ilmoittaminen edellyttää pankin toimihenkilöiltä riittävää ammattitaitoa ja tuntemusta rahanpesulain asettamista velvoitteista. Pankkien on huolehdittava henkilöstönsä riittävästä kouluttamisesta, jotta väärinkäytökset voidaan käsitellä asianmukaisesti lain edellytysten mukaisesti. Pankin tulee myös lain nojalla suojella rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoituksen tehneitä toimihenkilöitä. (Aluehallintovirasto 2021, 27.)

4.2 Asiakkaan tuntemisen peruseriaatteen

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta ilmoitusvelvollisten, kuten pankkien, keskeisimpiin velvoitteisiin kuuluu asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen, joista säädetään useissa eri laeissa (Wuolijoki 2022, 115). Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen ovat perusedellytykset asiakkuuden perustamiselle sekä asiakassuhteen ylläpitämiselle. Ennen asiakassuhteen perustamista pankin tulee täyttää lainsäädännön mukainen asiakkaan tuntemisvelvollisuus, jotta tavanomaisesta poikkeavat liiketoimet voidaan havaita. Asiakkaan tunteminen edellyttää asiakassuhteen kannalta riittävien tietojen hankkimista, arvioimista ja päivittämistä asiakkaan taustoista, toiminnasta, maksuliikenteestä sekä palvelun tai tuotteen käyttötarkoituksesta. Näitä tietoja ovat esimerkiksi nimi, syntymäaika, henkilötunnus, osoite, kansalaisuus, taloudellinen asema sekä varojen alkuperä. Näiden erilaisten tietojen hankkiminen asiakkaasta ja niiden säännöllinen ylläpitäminen koko asiakassuhteen elinkaaren ajan on osa lain edellyttämää asiakkaan tuntemista. Saadut tiedot tulee aina dokumentoida ja säilyttää asianmukaisesti viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä tai satunnaisen liiketoimen suorittamisesta. (Rahanpesulaki 444/2017 3 luku 1 §, 2 §, 3 §.)

Asiakkaasta kerätyt tuntemistiedot auttavat pankkeja ymmärtämään asiakkaan tavanomaista palveluiden käyttöä. Pankkien lakisääteinen asiakkaiden tuntemisvelvollisuus näyttäytyy asiakkaille heille esitettyinä kysymyksinä. Pankeilla on velvollisuus kysyä tietoja niin asiakkaan toiminnasta, toiminnan laadusta kuin laajuudesta. Tämän lisäksi asiakkaan taloudellinen asema ja palveluiden käyttötarkoitus tulee selvittää. Asiakkaan puolelta voi olla toisinaan haasteellista hahmottaa tätä pankkiin kohdistuvaa sääntelyvaadetta tai ylipäätään asiakkaan tuntemiseen liittyvää isompaa kuvaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta. Pankkien tulee tästä huolimatta kysyä asiakassuhteeseen liittyviä asioita ja asiakkaiden on vastattava heille esitettyihin kysymyksiin, jotta heitä voidaan palvella heidän tarpeiden sekä sääntelyn mukaisesti. Sääntelyn

noudattaminen asiakkaan tuntemisen osalta on keskeistä niiden velvoitteiden täyttämiseksi mitä finanssialalla toimiminen edellyttää. (Finanssivalvonta s.a.b.)

Pankkien on järjestettävä niiden asiakkaiden tuntemiseen liittyvät prosessit lain edellytysten mukaisesti ja myös noudatettava niitä. Rahanpesulain mukaan pankki ei saa perustaa tai ylläpitää asiakassuhdetta tai suorittaa minkäänlaisia siihen liittyviä liiketoimia, mikäli asiakkaan tuntemisesta säädettyjä toimenpiteitä ei pystytä toteuttamaan eikä asiakasta tunnistamaan. Näissä tapauksissa voi myös olla aiheellista harkita epäilyttävästä liiketoimesta koskevan ilmoituksen tekemistä. (Rahanpesulaki 444/2017 3 luku 1 §, 2 §.)

Asiakkaan tunnistamiseen hyväksytyistä tunnistamisasiakirjoista voi pankit omista riskienhallinnallisista lähtökodistaan määritellä ne, joista katsoo voivansa asiakkaan henkilöllisyyden luotettavasti todentaa (Wuolijoki 2022, 115). Yleisesti hyväksytyjä tunnistamisasiakirjoja ovat Suomen, Euroopan talousalueen (ETA) jäsenvaltion tai muun ulkomaisen viranomaisen myöntämä voimassa oleva matkustusasiakirjaksi kelpaava passi tai henkilökortti sekä eri pankkien linjauksista riippuen myös suomalaisen viranomaisen Suomen kansalaiselle myöntämä ajokortti (OP Ryhmä s.a.b). Vahvaa sähköistä tunnistamisen tunnistusvälinettä myöntäessä ajokortti ei kuitenkaan kelpaa ja asiakkaan henkilöllisyys tulee aina todentaa Suomen, ETA-maan, Sveitsin tai San Marinon viranomaisen myöntämästä matkustusasiakirjaksi kelpaavasta passista tai henkilökortista. Tämä perustuu vuonna 2016 muuttuneeseen ajokortin myöntöprosessiin, jossa ajokortin myöntäjänä toimii poliisin sijaan Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. (Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista 7.8.2009/617 17 §; Liikenne- ja viestintäministeriö 2014.)

Läpikäytyjen asiakkaan tuntemisesta ja tunnistamisesta asetettujen velvoitteiden laiminlyönnillä voi olla merkittävät seuraamukset. Näiden ja rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä pankki tai sen toimihenkilö voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen (Finanssivalvonta s.a.b). Laiminlyönti voi johtaa siihen, ettei Rahanpesun selvittelykeskukselle tehdä ilmoitusta asiakkaan tavanomaisesta poikkeavista liiketoimista koska niitä ei havaita. Toimihenkilö voi syyllistyä tuottamukselliseen rahanpesuun törkeällä huolimattomuudella, mikä on rikoslain mukaan rangaistava teko. Tuottamuksellisesta rahanpesusta toimihenkilö voi joutua henkilökohtaiseen vastuuseen ja hänet voidaan tuomita sakkoihin tai jopa vankeuteen. (RL 39/1889 32 luku 9 §.)

4.3 Riskiperusteinen lähestymistapa

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen edellyttää riskiperusteista lähestymistapaa. Riskiperusteisuudella viitataan niiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseen, arviointiin ja ymmärtämiseen, joille ilmoitusvelvollinen toiminnassaan altistuu. Riittävien

riskien ymmärtämisen ja analysoinnin pohjalta lain määrittelemien torjuntatoimenpiteiden mitoittaminen suhteessa riskeihin on myös huomattavasti tehokkaampaa. Tätä kautta ilmoitusvelvolliset voivat osaltaan vaikuttaa omaan toimintaansa kohdistuvien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien suuruuteen. (Aluehallintovirasto 2021, 10.) Riskiperusteista lähestymistapaa voidaan käytännössä pitää sääntelyn antamana mahdollisuutena ja samaan aikaan velvoitteena. Hallituksen esityksen mukaan riskiarvion tarkoituksena on helpottaa ilmoitusvelvollisia riskiperusteisen lähestymistavan ja siihen liittyvien sisäisten menettelytapojen suunnittelua (Hallituksen esitys eduskunnalle HE 228/2016 vp, 101).

Ilmoitusvelvollisen on laadittava liiketoimintaansa ohjaava kirjallinen riskiarvio niistä riskeistä, joita tämän toimintaan liittyy toimintansa luonne, koko ja laajuus huomioiden. Ilmoitusvelvollisen toimintaan heijastuvan riskiympäristön ja riskitekijöiden muuttuessa on riskiarvion ajantasaisuudesta myös pidettävä huolta. (Rahanpesulaki 444/2017 2 luku 3 §.) Riskiarvion laatimiselle ei ole laissa määritelty määrämuotoa, vaan kyseessä on ilmoitusvelvollisen laatima vapaamuotoinen arvio. Riskiarvion on kuitenkin perustuttava ilmoitusvelvollisen tarkoin tehtyyn arvioon sen omasta toimintaympäristöstä, toiminnasta, tarjoamistaan palveluista sekä asiakassuhteista sen yksilölliset ominaisuudet huomioiden. (Aluehallintovirasto 2021, 10.) Riskiarvio auttaa tunnistamaan sekä arvioimaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, jota kautta niitä voidaan vähentää ja tehokkaasti hallita riittävillä toimintaperiaatteilla ja valvonnalla. (Rahanpesulaki 444/2017 2 luku 3 §.)

Sääntely ja viranomaisnormit ovat kaikille ilmoitusvelvollisille samat, joita niiden on noudatettava toiminnassaan. Lain asettamien vaatimuksien mukaisesti ilmoitusvelvollisten on tunnettava asiakkaansa ja seurattava niin asiakassuhteiden kehitystä kuin palveluiden käyttöä. Asiakkaan tuntemiseen liittyvien toimien laajuus perustuu asiakassuhteeseen liittyvään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiin. Asiakkaisiin liittyvät rahanpesuriskit onkin tästä johtuen aina arvioitava jokaisen asiakkaan kohdalla erikseen. Käytännössä tämä tarkoittaa riittävien tietojen saamista asiakkaasta, tämän tuotteiden ja palveluiden käytöstä asiakkaan tuntemisveloitteen täyttämiseksi. Asiakkaan tunteminen mahdollistaa asiakkaasta kerättyjen tietojen hyödyntämisen ja tätä kautta tämän riskiluokittelun asiakassuhteeseen liittyvän rahanpesun riskin mukaisesti joko korkean, normaalin tai matalan riskin asiakkuudeksi. Riskiarvion pohjalta tuntemis- ja valvontatoimenpiteitä osataan kohdentaa oikeassa laajuudessa asiakkaisiin liittyvien rahanpesuriskien mukaisesti. Tämän takia asiakkaan tuntemisen näkökulmasta onkin keskeistä tunnistaa juuri ne asiakkaat ja palvelut, joihin kohdistuu normaalia korkeampi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. (Wuolijoki 2022, 117.)

Asiakkaan tuntemiseen liittyvien prosessien tulee aina pohjautua ilmoitusvelvollisen tekemään riskiarvioon. Asiakassuhteisiin liittyvät riskiluokat eivät näin ollen saa olla ristiriidassa riskiarvion

tuloksien kanssa. Asiakkaan tuntemiseen liittyviin menettelytapoihin lukeutuu tehostettu asiakkaan tunteminen ja siihen liittyvien toimintatapojen järjestäminen. (Finanssivalvonta 2022c, 9.) Tehostetulla tuntemisvelvollisuudella tarkoitetaan tehtäviä lisätoimenpiteitä normaalien tuntemistoimien lisäksi, jotta voidaan varmistaa riittävät menettelytavat asiakassuhteen hoitamiseksi sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi. Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus kohdistuu korkean riskin asiakkaisiin, joihin arvioidaan kohdistuvan tavallista korkeampi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Tehostettua tuntemisvelvollisuus tulee myös sovellettavaksi tilanteissa, missä asiakkaalla tai liiketoimelle voidaan katsoa olevan liittymäkohta EU:n komission yksilöimiin valtioihin, joihin liittyy korkea rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Tehostettuun tuntemiseen liittyvien toimenpiteiden laajuuden määrittelee se millä perusteella asiakas on korkean riskin asiakas. (Aluehallintovirasto 2021, 17-18.)

Poliittisesti vaikutusvaltaiset eli PEP-henkilöt muodostavat oman erityisryhmänsä. PEP on kirjainyhdistelmä englanninkielisistä sanoista Politically Exposed Person, jolla viitataan merkittävää julkista valtaa käyttävään luonnolliseen henkilöön tai tällaisen henkilön läheiseen. PEP-henkilöihin katsotaan liittyvän muita asiakkaita suurempi rahanpesu- tai korruptioriski. Tämän vuoksi tähän asiakasryhmään kohdistetaan rahanpesulaissa säädettyjä erityistoimia. (Wuolijoki 2022, 117.) Tämän kohonneen riskin taustalla vaikuttavat maailmalla tapahtuneet korruptio- ja lahjontatapaukset, joissa julkista valtaa väärinkäyttämällä julkisia varoja on siirretty PEP-henkilön toimesta tämän omaan tai lähipiirinsä käyttöön. PEP-henkilöiden katsotaan merkittävän asemansa vuoksi olevan alttiimpia muun muassa lahjonta- tai korruptiorikoksille, jolloin riski rikoshyödyn häivyttämisestä lailliseen rahoitusjärjestelmään luonnollisesti myös kohoaa. PEP-henkilöihin sovellettavan tehostetun tuntemisvelvollisuuden taustalla vaikuttaa globaalien tason tavoitteet ennaltaehkäistä korruptiota ja lahjontaa yhteiskunnassa. (Aluehallintovirasto 2021, 20.) Poliittiseen vaikutusvaltaan liittyvillä kysymyksillä ilmoitusvelvolliset tuovat läpinäkyvyyttä asiakkaan tuntemiseen liittyviin menettelytapoihinsa. Korruption ja lahjonnan estäminen on myös osa yhteiskuntavastuun toteuttamista (Työ- ja elinkeinoministeriö s.a).

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettelytapa kohdistuu matalan riskin asiakkaisiin. Sitä voidaan noudattaa asiakassuhteissa tai yksittäisissä liiketoimissa, joihin liittyvää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä voidaan pitää tehdyn riskiarvion perusteella vähäisenä. Tällä tarkoitetaan asiakkaan tuntemismenetelmien sopeuttamista asiakassuhteeseen liittyvän matalan riskin mukaan. Sopeuttamisella viitataan tässä yhteydessä ilmoitusvelvollisen mahdollisuuteen suorittaa rahanpesulain asettamia asiakkaan tuntemisvelvoitteita kevennettynä. Kevennetty tuntemismenettely voi koskea esimerkiksi tuntemistietojen määrää, lähdettä ja säilyttämistä tai henkilöllisyyden todentamisen ajoitusta. Menettelyn keventämisen on kuitenkin aina oltava perusteltavissa ilmoitusvelvollisen riskiarviossa. (Aluehallintovirasto 2021, 17.)

Kevennetty asiakkaan tuntemismenettely ei tarkoita, että asiakkaan tuntemiseen liittyvät menettelyt voisi jättää kokonaan tekemättä. Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettely ei vapauta ilmoitusvelvollisia rahanpesulaissa säädetyistä asiakkaan tuntemisvelvollisuuden menettelyistä tai peruseriaatteista. (Aluehallintovirasto 2021, 17.) Ilmoitusvelvollisen tulee normaaliin tapaan seurata asiakassuhdetta tavanomaisesta poikkeavien tai epäilyä herättävien liiketoimien tunnistamiseksi. Rahanpesulain mukaan yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä ei saa soveltaa tilanteissa, missä ilmoitusvelvollinen on havainnut tavanomaisesta poikkeavia tai epäilyttäviä liiketoimia. (Rahanpesulaki 444/2017 3 luku 8 §.)

4.4 Monitorointi ja ilmoitusvelvollisuus

Vastuullisen rahanpesun ja terrorismin estämisen näkökulmasta on keskeistä, että asiakkaiden pankin kautta tekemiä liiketoimia seurataan systemaattisesti. Tällaista jatkuvaa asiakassuhteen seuranta kutsutaan tyypillisesti monitoroinniksi, joka yhdessä asiakkaan tuntemisen kanssa muodostaa toisiaan täydentävät toiminnallisen kokonaisuuden. Asiakkaasta kerätyt tuntemistiedot mahdollistavat asiakkaalle epätyypillisten maksujen tunnistamisen vertaamalla niitä asiakkaan tosiasialiseen toimintaan. Asiakkaasta kerättyjen tuntemistietojen korkeatasoisuus on perusedellytys yhteyden muodostamiselle tuntemistietojen ja epätyypillisten maksutapahtumien välille. (Wuolijoki 2022, 118.) Monitorointi auttaa pankkeja varmistamaan, että ne noudattavat niiden toiminnalle asetettuja sääntelyvaatimuksia säilyttäen rahoitusjärjestelmän eheyden ja asianmukaisen toiminnan.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen lisääntymisen sekä monimutkaistumisen myötä myös monitoroinnin tarve rahoitussektorilla on lisääntynyt. Monitoroinnin kohteena oleva maksuliikenne muodostuu asiakkaiden lukuisien transaktioiden massasta. Asiakkaita ja näiden tekemiä transaktioita voidaan pankin toimesta seurata manuaalisesti tai IT-järjestelmiä hyödyntämällä. (Wuolijoki 2022, 118.) Manuaalisella monitoroinnilla tarkoitetaan pankin henkilökunnan toteuttamia manuaalisia valvontatoimenpiteitä. Valvontatoimenpiteet tyypillisesti pitävät sisällään asiakkaiden transaktioiden tarkistusta ja arvioimista, joita esimerkiksi monitorointijärjestelmä ei tunnista tai jos on muuten kyseessä monimutkainen tavanomaisesta poikkeava tapaus. Manuaalinen monitorointi pitää sisällään muun muassa asiakkaan taustatietojen ja transaktioiden tarkistamisen, epäilyttävien transaktioiden tunnistamisen ja niistä raportoimisen eteenpäin rahanpesun selvittelykeskukselle (Finanssivalvonta s.a.a). Manuaalinen monitorointi vaatii pankin henkilökunnalta vahvaa asiantuntemusta siitä mitä epäilyttävä maksukäyttäytyminen voi pitää sisällään ja miten sen voi tunnistaa.

Järjestelmätuettu monitorointi on keskeinen osa pankkien toimintaa ja riskienhallintaa. Se mahdollistaa lukuisien asiakkaiden sekä transaktioiden tehokkaan monitoroinnin ja valvonnan reaaliajassa vähentäen manuaalisen työn määrää. Reaaliaikainen monitoroinnin ansiosta pankki voi esimerkiksi pysäyttää maksuja konfliktialueille. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen

näkökulmasta on oleellista, että transaktioiden monitorointi toteutetaan oikein. Työläiden manuaalisten vaiheiden korvaaminen automatisoiduilla monitorointijärjestelmillä edellyttääkin järjestelmien kompetenssia erottaa normaalista poikkeavat epäilyttävät transaktiot luotettavasti asiakkaista kerättyä dataa hyödyntäen. (Wuolijoki 2022, 118-120.)

Monitorointijärjestelmä tutkii transaktioiden massaa ja hälyttää mahdollisista poikkeamista sekä epäilyttävistä transaktioista, jotka pankkien on tutkittava. Pankkeja koskee lakisääteinen selonottovelvollisuus, joka edellyttää pankkeja selvittämään havaittujen epäilyttävien maksutapahtumien tarkoitus ja aiheellisuus, jotka eivät yksinomaan ole selitettävissä asiakkaan tuntemistietojen perusteella. Tarvittaessa esimerkiksi maksutapahtumiin liittyvien varojen alkuperä sekä käyttötarkoitus on selvitettävä ennen liiketoimen jatkamista. Selonottovelvollisuus on osa rahanpesun vastaista lainsäädäntöä, jolla pyritään estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. (Finanssivalvonta s.a.d.)

Pankkeja koskee myös ilmoitusvelvollisuus, joka selonottovelvollisuuden tapaan perustuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin. Ilmoitusvelvollisuudella tarkoitetaan pankkien lakisääteistä velvollisuutta ilmoittaa kaikista havaitsemistaan liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle, joiden se epäilee olevan laittomia, tarkoitettu terrorismin rahoittamiseen tai on muuten epäilyksenalaisia. Pankkien tulee aina selonottovelvollisuutensa täytettyään arvioitava rahanpesun selvittelykeskukselle tehtävän epäilysilmoituksen tarpeellisuutta saamiensa lisäselvityksien pohjalta. Lainsäädännössä ei suoranaisesti ole määritelty epäilyttävän liiketoimen tunnusmerkistöä ja jättää tämän näin pankin oman tulkinnan varaan epäilysilmoituksen tekoa harkitessaan. Tällaisia epäilyttäviä liiketoimia voivat olla esimerkiksi suuret käteistapahtumat tai erikoiset ulkomaanmaksut. (Wuolijoki 2022, 118-119.) Epäilyttäviksi tulkittavista liiketoimista ilmoitus tulee tehdä aina viipymättä (Aluehallintovirasto 2021, 24).

Epäilysilmoitukset tulee tehdä lähtökohtaisesti aina sähköisesti rahanpesun selvittelykeskuksen sovelluksen kautta. Ilmoituksen tulee pitää sisällään vähintään asiakkaan tuntemistiedot, yksityiskohtaiset tiedot liiketoimen laadusta, siihen sisällyvistä varoista tai muusta omaisuudesta sekä syyn siitä miksi liiketoimea pidetään epäilyttävänä. Pankin on ilmoituksessa myös otettava kantaa siihen, miten tilanteessa on menetelty eli onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty vai onko siitä kieltäytytty. Ilmoitus kuitenkin tulee tehdä aina menettelytavasta riippumatta, kun liiketoimeen liittyy epäily rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta. Pankin tulee viipymättä toimittaa epäilysilmoituksen käsittelyn kannalta välttämättömät lisätiedot ja asiakirjat rahanpesun selvittelykeskukselle. (Aluehallintovirasto 2021, 24-25.)

Rahanpesuilmoituksessa ei ole kyse rikosilmoituksesta ja ilmoituksen tekemistä ei näin siis tarvitse pelätä. Ilmoituksen tekeminen ei myöskään edellytä rikollisten tekojen tunnusmerkistöjen

tuntemista, sillä se siirtää tietyiltä osin vastuun rahanpesun torjunnasta ja siihen mahdollisesti liittyvien rikosten tutkinnasta poliisille. Rajallisten viranomaisresurssien ja niiden optimoinnin näkökulmasta transaktioiden lukumäärästä johtuen on oleellista, ettei ilmoituskyynnys ole liian matala. Tästä huolimatta on hyvä muistaa, ettei ilmoituskyynnys myöskään saisi olla poliisin esitutkintakynnystä korkeampi. Ilmoitusvelvollisuuden toteuttaminen rahanpesun selvittelykeskukselle edellyttää aina tarkkojen ohjeiden ja prosessien noudattamista epäilyttävien maksutapahtumien tunnistamiseksi ja raportoimiseksi. (Finanssivalvonta s.a.d; Wuolijoki 2022, 118-119.)

5 Oppaan laatimisprosessi

Finanssialalta kertyneen työkokemukseni myötä ymmärrys pankin merkittävästä roolista sekä erityisesti velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä on tuonut aivan uudenlaista merkityksellisyyden tunnetta omalle työlleni. Jokaisella finanssialalla työskentelevällä on mahdollisuus vaikuttaa omalla työpanoksellaan turvallisempaan yhteiskuntaan ja tämän ajatusmallin omaksuminen on mielestäni tärkeää. Tehdäkseni syyt näkyväksi erilaisten toimintatapojen taustalla päädyin laatimaan toiminnallisen opinnäytetyöni tuotoksena oppaan pankin velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Opas on suunnattu pankin X toimihenkilöille, jotka työskentelevät henkilöasiakkaiden päivittäispalveluiden parissa. Opas on laadittu erityisesti uudempia työntekijöitä varten tukemaan pankkiin kohdistuvan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan sääntelykokonaisuuden sisäistämistä.

Oppaassa on tavoitteena avata lainsäädäntöä, joka säätelee pankkien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyviä velvoitteita sekä syventyä siihen, miten sääntelyn noudattaminen näkyy käytännössä. Oppaan tarkoituksena ei ole korvata Pankin X aiheesta järjestämiä koulutuksia tai koulutusmateriaaleja toimihenkilöilleen vaan täydentää ja syventää niitä taustalla vaikuttavan lainsäädännön kautta. Oppaan laatimisprosessissa huomioin toimeksiantajan toiveet, joiden pohjalta syntyi opas, jota Pankki X voi hyödyntää moneen eri tarkoitukseen, kuten toimihenkilöidensä kouluttamiseen, opastamiseen sekä tiedon jakamiseen. Opas lisää toimihenkilöiden tietoisuutta niistä velvoitteista, jotka heidän tulee lain mukaan täyttää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi auttaen näin saavuttamaan Pankin X tavoitteet vastuullisesta toiminnasta. Opas haluttiin pitää mahdollisimman asiapitoisena, selkeänä ja helppolukuisena kokonaisuutena, johon toimihenkilön on aina helppo palata ja josta tärkein tieto on nopeasti löydettävissä.

Oppaan laatimisessa on noudatettu äärimmäistä huolellisuutta, koska se sisältää paljon tärkeitä pankkien toimintaan liittyviä asioita sekä lainsäädännön käsittelyä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät pankin toimintaperiaatteet ja menettelytavat perustuvat sääntelyn asettamiin velvoitteisiin. Näen, että erityisesti pankin uudempien toimihenkilöiden tietoisuutta on tärkeää lisätä näistä. Tämä auttaa toimihenkilöitä toimimaan vastuullisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi täyttäen rahanpesulainmukaiset vaatimukset. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tekotapojen kehittyessä sekä pankkien sääntelyn lisääntyessä on tärkeää, että opas pysyy ajan tasalla uusimmat vaatimukset täyttävänä kokonaisuutena. Tämän vuoksi oppaassa pyrittiin kiinnittämään huomiota erityisesti oppaan päivittämismahdollisuuteen myöhemmin.

5.1 Suunnitelmakuvaus ja toteutus

Aloitin oppaan suunnittelun helmikuussa 2023. Lähdin liikkeelle kohderyhmän rajauksesta yhdessä opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa, jotta laatimani opas vastaisi sisällöltään mahdollisimman hyvin kohderyhmän tarpeita ja osaamisen tasoa. Kohderyhmäksi valikoitui Pankin X henkilöasiakaiden päivittäispalveluiden parissa työskentelevät hiljattain aloittaneet toimihenkilöt, mikä selkeytti sitä mitä oppaalla halutaan saavuttaa. Käsitys siitä mitä oppaan lukijan tulee osata sen luettuaan toimi tasapainoisen kokonaisuuden laatimisen sekä käsiteltävien aihealueiden valinnan perusedellytyksenä. Kävin keskustelua yhdessä toimeksiantajan kanssa käsiteltävistä aiheista ja siitä, mitä he näkevät tärkeäksi tuoda esille oppaassa uusille työntekijöille. Tämän jälkeen jaoin oppaan tarkoituksen kannalta oleelliset käsiteltävät aiheet pää- ja alaotsikoihin. Tasapainoisen ja johdonmukaisen sisällysluettelon avulla lukijan on helppo ymmärtää oppaan rakenne. Näin ollen käsiteltävien aiheiden pariin on helpompi palata myös myöhemmin. Ennen kirjoitusprosessin aloittamista kävimme vielä yhdessä oppaan sisällön toimeksiantajan kanssa läpi varmistaen sen vastaavan myös heidän tarpeitaan ja odotuksiaan.

Oppaan kirjoitusprosessin aloitin maaliskuussa 2023 ja opas valmistui kuukautta myöhemmin. Kirjoitusprosessia helpotti huomattavasti huolellisesti ja perusteellisesti laadittu opinnäytetyön teoriaosuus, joka toimi samalla myös oppaan lähteenä. Teoriaosuuden kirjoittamisessa kiinnitin erityistä huomiota lähteiden monipuolisuuteen ja niiden julkisuuteen, jotta opas voitaisiin julkaista kaikille toimeksiantajan liikesalaisuuksia, riskipolitiikkaa tai muita sisäisiä toimintatapalinjauksia paljastamatta. Tietoperustassa hyödynnettyjen viranomaislähteiden, lainsäädännön sekä aihetta käsittelevän kirjallisuuden avulla pystyin varmistamaan oppaassa käytetyn tiedon olevan luotettavaa, ajantasaista ja ennen kaikkea faktoihin perustuvaa. Näin sain laadittua oppaasta perusteellisen mutta saman aikaisesti riittävän yleisen version.

Opinnäytetyön teoriaosuutta työstäessäni syvennyin huolellisesti aihekokonaisuuteen mikä selkeytti oleellisimpien asioiden esille tuomista oppaassa. Opasta kirjoittaessani keskityin erityisesti toimeksiantajan esittämiin toiveisiin ja aikaisemmin palaverien yhteydessä saatuun palautteeseen työstä. Oppaan sisällön ymmärrettävyyttä testasin henkilöillä, jotka eivät olleet aikaisemmin perehtyneet aiheeseen. He lukivat oppaan läpi ja antoivat oppaasta hyvää palautetta. He kokivat oppineensa sen pohjalta paljon uutta pankin velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Oppaan toimivuuteen käytännössä pyysin palautetta puolestaan toimeksiantajani Pankin X aihealueen asiantuntijalta ennen lopullisen oppaan julkaisemista. Näillä toimenpiteillä pystyin varmistamaan, että opas täyttää toimeksiantajan asettamat laadulliset kriteerit.

5.2 Toimihenkilön oppaan rakenne

Oppaassa syvennyttään pankin velvoitteisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Tarkoituksena oppaassa on käydä läpi, miten velvoitteet näkyvät sekä selkeyttää niiden taustalla olevaa kansallista, eurooppalaista ja kansainvälistä sääntelyä, joilla pyritään varmistamaan pankin asianmukainen ja vastuullinen toiminta. Opas jää suurilta osin teorian tasolle lähinnä sen aiheen ja tarkoituksen vuoksi. Oppaaseen pyrittiin sisällyttämään henkilöasiakkaiden päivittäispalveluiden parissa työskentelevien toimihenkilöiden työkuvan kannalta kaikista oleellisin tieto. Se pitää sisällään tietoa, joka auttaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tunnistamisessa ja ennaltaehkäisyssä sekä selkeyttää miten laki edellyttää toimimaan tilanteissa missä näiden tapahtumista epäilee.

Oppaan alussa avataan aihealueen kannalta keskeisimmät käsitteet lukijalle, jotta oppaan sisältö on helpompi ymmärtää ja tukee samalla oleellisimpien asioiden sisäistämistä. Opas avaa konkreettisesti mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen määritelmä pitää sisällään, minkälaisella lainsäädännön keinoilla niitä pyritään estämään sekä keskeisimmät erot asiakkaan tuntemisen ja tunnistamisen merkityksien välillä. Tämän jälkeen oppaassa syvennyttään käsittelemään kansallista, eurooppalaista sekä kansainvälistä sääntelyä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä esitellään sääntelyn noudattamista valvovat viranomaistahot vastuualueineen.

Oppaassa käydään läpi yksityiskohtaisesti, miten sääntely näkyy pankeille käytännössä ja avataan lainsäädännön asettamia vaatimuksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä niihin liittyvien riskien tunnistamisesta, arvioimisesta sekä hallinnasta. Opas pitää sisällään asiakkaiden useimmiten esittämät kysymykset, joiden avulla toimihenkilö voi varautua näihin arjen haasteellisiin tilanteisiin ja osaa toimia niissä asiantuntevasti ylläpitäen asiakkaiden luottamusta. Loppuun lisättiin myös hyödyllisiä linkkejä, joista löytyy vastauksia mahdollisiin lisäkysymyksiin.

6 Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä kappaleessa on tarkoitus pohtia oppaan hyödynnettävyyttä sekä sen jatkokehittämismahdollisuuksia. Lisäksi kappaleen yhteydessä tarkastellaan yhteenvedon muodossa opinnäytetyön sisällön kannalta olennaisimpia asioita ja myös mitä on tärkeintä painaa mieleen. Myös omaa oppimista, opinnäytetyöprosessia sekä saavutettuja tuloksia arvioidaan ja tarkastellaan kriittisesti sekä monipuolisesti oman kehittymisen tueksi tulevaisuudessa.

6.1 Oppaan hyödynnettävyys

Lopputuloksena syntynyt opas avaa lainsäädännön asettamia velvoitteita pankin toimihenkilölle, jonka avulla voidaan varmistaa heidän noudattavan lainsäädäntöä, säännöksiä ja viranomaisnormeja oikein. Opas on tärkeä työkalu rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien hallitsemiseen, sillä se tarjoaa arvokasta ja yleishyödyllistä tietoa kohderyhmälleen, tosin sen käyttöön voi liittyä myös haasteita. Oppaan hyödynnettävyyden arvioimiseksi tarkastelin oppaan kokonaisuutta, sen selkeyttä ja helppolukuisuutta, yleistä soveltuvuutta toimeksiantajan ja kohderyhmän tarpeisiin, ajantasaisuutta sekä saatavuutta. Näiden tarkastelu eri näkökulmista auttoi minua arvioimaan oppaan laajempaa hyödynnettävyyttä nyt ja tulevaisuudessa.

Sisällöltään opas on selkeä ja näin myös helppo ymmärtää. Tämä on tärkeää, sillä oppaan hyödynnettävyys on täysin riippuvainen siitä, miten lukija ymmärtää oppaan sisällön ja osaako tämä viedä teorian käytäntöön. Opas soveltuu sekä toimeksiantajan tarpeisiin ja toiminnan luonteeseen, sillä se on laadittu rajatun kohderyhmän työnkuva, tarpeet sekä kohtaamat haasteet huomioiden. Lukija pystyy omaksumaan pankin keskeisimmät velvoitteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä sekä soveltamaan saamaansa tietoa myös käytännöntasolla. Opas auttaa lukijaa arvioimaan mitä näiden lakisäätteisten velvoitteiden noudattaminen käytännössä häneltä edellyttää ja tukee samalla organisaation vastuullisen toiminnan tavoitetta.

Toisaalta vaikka opas onkin hyvä työkalu pankin velvoitteiden ja lainsäädännön sisäistämiseen on sen hyödynnettävyydessä myös omat haasteensa. Oppaan hyödynnettävyyteen tuo haasteen erityisesti sääntelyn jatkuva muuttuminen, jota on mahdotonta ennakoida etukäteen. Tämä voi johtaa siihen, ettei opas ole lakimuutoksien jälkeen enää ajantasainen. Tämän välttäminen edellyttää oppaan sisällön ajantasaisuudesta huolehtimista sekä sen säännöllistä arvioimista, jotta opas pysyy muutoksessa mukana. Oppaan sähköisen muodon ansiosta se on kuitenkin helposti päivitettävissä vastaamaan mahdollisesti myöhemmin muuttuviin lainvaatimuksiin. Pankeilla on merkittävä rooli yhteiskunnassa ja siksi pankin roolin sekä velvoitteiden merkitys rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä tulee varmasti kasvamaan tulevaisuudessa teknologian kehittyessä sekä

sääntelyn lisääntyessä. Se ei kuitenkaan itsessään poista tämänkaltaisen oppaan tarpeellisuutta vaan päinvastoin.

Opas on hyödynnettävissä vapaasti verkossa opinnäytetyöprosessin päättymisen jälkeen kaikille aiheesta kiinnostuneille ja mahdollistaa askeleen kohti tehokkaampaa velvoitteiden noudattamista koskien rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen estämistä. On kuitenkin huomioitava, että oppaan todellista tehokkuutta voi olla haasteellista mitata. Vaikka toiminnan laadussa huomattaisiinkin kehitystä, voi olla haasteellista liittää sitä suoraan oppaan hyödyntämiseen. Jotta muutoksien voitaisiin varmistaa johtuvan oppaan käytöstä, tulisi oppaan käyttöä ja sen vaikutuksia tarkastella sekä valvoa säännöllisin väliajoin. Tämä kuitenkin vaatii aikaa ja resurssointia.

6.2 Jatkokehittäminen

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tekotapojen voidaan odottaa kehittyvän myös tulevaisuudessa kovaa vauhtia teknologiassa tapahtuvien uusien innovaatioiden myötä. Tämä tuo uuden ulottuvuuden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tutkimiselle tekotapojen siirtyessä yhä enenevässä määrin erilaisille verkkoalustoille. Jatkokehittämistarpeita oppaaseen syntyy väkisinkin näiden muuttuvien rikosten tekotapojen vaatiessa sääntelyn uudistamista yhä nopeammalla syklillä. Oppaan jatkokehittämistä voidaan näin siis pitää tulevaisuudessa jatkuvana prosessina ja sen tulisi olla myös suunnitelmallista. Oppaan säännölliset kehitysprosessit tuovat myös paljon hyötyjä, sillä opasta on mahdollista kehittää ja laajentaa toimeksiantajan tarpeiden mukaan.

Jatkokehittäminen voidaan toteuttaa usealla eri tavalla muuttuvien tarpeiden sekä vaatimusten mukaisesti. Oppaan jatkokehittäminen voi tapahtua esimerkiksi keräämällä oppaasta ja sen käyttökokemuksesta säännöllisesti palautetta sitä hyödyntäneiltä toimihenkilöiltä esimerkiksi erilaisilla kyselyillä tai haastatteluilla. He voivat antaa arvokasta palautetta oppaan hyödyllisyydestä, toimivuudesta sekä parantamismahdollisuuksista omien käyttökokemuksiensa pohjalta. Näin oppaan sisältöä voidaan paremmin päivittää, muokata sekä tarkentaa vastaamaan yhä paremmin kohderyhmän tarpeisiin sekä toiveisiin todellisen käyttökokemuksen perusteella. Oppaaseen voidaan myöhemmin muun muassa lisätä enemmän visuaalisia apuvälineitä kokonaisuuksien hahmottamisen tueksi, mikäli koetaan tämän tuottavan lisäarvoa oppaan käyttäjille.

Rahanpesua sekä terrorismin rahoittamista voidaan pitää merkittävänä uhkana maailmanlaajuiselle turvallisuudelle. Niiden estämiseen liittyvien velvoitteiden lisääntyessä on tärkeää, että pankki huolehtii ja panostaa henkilökuntansa riittävään kouluttamiseen. Pankki X voi hyödyntää opasta työntekijöidensä käytössä olevien koulutusmateriaalien laajentamiseen tai täysin uuden koulutusohjelman kehittämiseen, jossa opasta voidaan hyödyntää opetusmateriaalina. Koulutusohjelmaan on mahdollista sisällyttää tapauskohtaisia esimerkkejä erilaisista tilanteista, jotka tukevat oppaan

soveltamista käytännössä. Opasta voidaan laajentaa käsittelemään myös muita lainsäädäntökokonaisuuksia ja niissä säädettyjä pankin velvoitteita, jotka ovat relevantteja myös pankissa muissa työtehtävissä työskenteleville. Näin oppaan kohderyhmää ja sen soveltuvuutta on mahdollista laajentaa.

6.3 Yhteenveto

Vuosien aikana lisääntynyt rahanpesun ja terrorismin rahoittaminen on johtanut siihen, että niihin liittyviin uhkiin on ruvettu kiinnittämään sääntelyssä enemmän huomiota. Kansainväliseksi ilmiöksi muodostunut rikollisuus edellyttää sen estämistä käsittelevän sääntelyn lisäämistä sekä myös sen harmonisointia globaalilla tasolla. Pankin velvollisuus estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, perustuukin lukuisiin eri lainsäädäntöihin, sopimuksiin sekä viranomaisnormeihin. Torjuntatyön edistämiseen osallistuu useat eri toimijat ja erityisesti FATF:n antamalla kansainvälisillä standardeilla on merkittävä maailmanalajuinen vaikutus. Kansainvälisten standardien voidaan katsoa muodostavan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ohjaavan viitekehyksen, mitkä ovat nähtävissä niin EU:n rahanpesudirektiiveissä kuin Suomen kansallisessa lainsäädännössä.

Erityisesti pankkisektoriin kohdistuvaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kokonaisriskiä voidaan pitää huomattavana. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta voidaan katsoa pankin tarjoamien palvelujen olevan jo itsessään korkeariskisiä. Ilman pankin tarjoamia talletus-, käteis-, maksutili- sekä rahanvälityspalveluja olisi rikollinen toiminta huomattavasti haastavampaa. Tämän kohonneen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin vuoksi myös pankkien noudattama sääntelykenttä on laajentunut huomattavasti. Lisääntynyt rikollisuus näyttäytyy pankkien noudattamien pakotteiden, säännösvaatimuksien sekä sääntelyn jatkuvana lisääntymisenä ja kehittymisenä.

Lisääntyneiden ja monimutkaistuneiden rahanpesu- ja terrorismirikoksien myötä pankit kohtaavat yhä enenevässä määrin myös haasteita niiden torjunnassa. Torjuntatyö pankeissa muodostuu useasta eri osa-alueesta, joilla on myös yhteys toisiinsa. Lain edellyttämien vaatimuksien täyttämiseksi pankkien on muun muassa arvioitava sen liiketoimintaan liittyviä riskejä, selvitettävä lain edellyttämistä asioita asiakkailtaan sekä noudatettava riittäviä sisäisiä menettelytapoja asiakkaiden toiminnan seuraamiseksi sekä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Nämä yhdessä muodostavat tehokkaan kokonaisuuden, jolla pankki hallitsee rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamiseen liittyviä riskejä.

Yhteenvetona voidaan siis todeta pankeilla olevan merkittävä rooli yhteiskunnassa rahoitus- ja pääomamarkkinoiden vakauden ylläpitäjänä. Pankkien järjestelmien läpi kulkee suuria rahamääriä ja ne ovat näin usein ensimmäisiä, joilla on mahdollisuus havaita epäilyttäviä liiketoimia ja raportoida niistä eteenpäin viranomaisille. Tämän vuoksi on tärkeää, että pankki noudattaa

sääntelynmukaisia velvoitteitaan ja asianmukaisia toimenpiteitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Rajapinnassa työskentelevien työntekijöiden ammattitaidon ylläpitäminen ja koulutuksen merkitys korostuu. Ammattitaitoinen henkilöstö on avainasemassa, jos ajatellaan jatkuvaa ja nopeatahtista muutosta, muutoksen aktiivista seuranta, siihen liittyviä riskejä sekä niihin vastaamista ja reagoitua.

6.4 Oman oppimisen reflektointi

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat pankin velvoitteet olivat itselleni tuttu entuudestaan, sillä pankin työntekijänä ne näkyvät päivittäisessä tekemisessä. Oman oppimiseni näkökulmasta koen aikaisemmasta asiantuntemuksesta olleen konkreettista hyötyä kokonaisuuk-sien käsittelyssä, pankin velvoitteiden taustalla olevan lainsäädännön hahmottamisessa sekä uu-den teorian omaksumisessa. Opinnäytetyö syvensi merkittävästi tietotaitoani lainsäädännöstä, eri-tyisesti miten merkittävä vaikutus FATF:n antamalla kansainvälisillä standardeilla on niin Suomen kansalliseen lainsäädäntöön kuin EU-oikeuteen. Lisääntynyt asiantuntemukseni aiheen parista tu-kee omaa ammatillista kehitystäni ja edistää näin työllistymismahdollisuuksiani aihealueen parissa tulevaisuudessa. Tunnistin myös mitä jatkuvasti lisääntyvä sääntely vaatii alalla työskenteleviltä. Jatkuva oman osaamisen kehittäminen vastaamaan muuttuviin vaatimuksiin on alalla välttämä-töntä.

Opinnäytetyön alussa velvoitteiden taustalla olevien keskeisimpien lainsäädäntökokonaisuuksien hahmottaminen tuntui aluksi haasteelliselta. Sääntely on yhä enenevässä määrin rajat ylittävää eikä tiennyt mistä lähtisin liikkeelle ja miten onnistuisin rajaamaan laajasta sääntelykokonaisuudesta työni kannalta vain keskeisimmät. Päätin lähestyä asiaa kirjoittamalla ylös rahanpesun ja ter-rorismin rahoittamisen estämistä sääntelevät lait sekä estämistyöhön osallistuvat viranomaiset. Käytin aikaa näihin tutustumiseen ja sain lopulta rajattua työn kohderyhmän kannalta keskeisimmät lainsäädännöt, viranomaiset sekä muut estämistyöhön osallistuvat tahot. Kirjoitusprosessin alussa oman ajatuksenkulun jäsentely loogiseksi ja selkeäksi tekstiksi tuntui vaikealta. Päätin tästä huoli-matta aloittaa kirjoittamisprosessin ja palata aina ajan kanssa myöhemmin tekstin pariin, jolloin pystyin tarkastelemaan tekstiä objektiivisemmin parannuskohtien hahmottamiseksi. Tämän auttoi minua keskittymään laadukkaamman tekstin tuottamiseen niin, että se pysyi johdonmukaisena ja selkeänä myös lukijalle.

Opinnäytetyössä haasteeksi muodostui sääntelyn nopeatahtisuus ja sen jatkuva laajentuminen. Opinnäytetyötä tehdessä yksi hyvä esimerkki tästä oli FATF:n helmikuussa 2023 tekemä viimeisin linjaus. Järjestön pitämässä yleiskokouksessa se teki päätöksen Venäjän jäsenoikeuksien lakkaut-tamisesta. Järjestö katsoi Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen uhkaavaan vakautta,

turvallisuutta sekä rahoitusjärjestelmän yhtenäisyyttä ja näin järjestön yleisiä toimintaperiaatteita. (Rahanpesu.fi s.a.d.)

6.5 Opinnäytetyöprosessin ja lopputuloksen arviointi

Ajatus opinnäytetyöni aiheesta ja sen produktina syntyvästä oppaasta syntyi heti opinnäytetyöprosessin alussa. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansainvälistyessä ja monimutkaistuessakin, että pankin velvoitteiden esille tuomisen ja niiden taustalla olevan lainsäädännön avaamisen tarpeellisuus on kasvattanut merkitystään. Minulle oli selkeää alusta alkaen, että haluan laatia opinnäytetyöni liitteeksi oppaan tämänkaltaisesta relevantista ja vastuullisesta aihekokonaisuudesta, joka samanaikaisesti voisi tuoda lisäarvoa opinnäytetyöni toimeksiantajalle Pankille X. Vaikka työ toteutettiin toimeksiantona, sain vapauden vaikuttaa työni sisältöön haluamallani tavalla ja näin työn tekeminen pysyi mielekkäänä sekä motivoivana koko opinnäytetyöprosessin ajan. Toimeksiantajan puolelta sain paljon arvokkaita neuvoja perustuen kokemukseen ja asiantuntemukseen, mitkä tukivat opinnäytetyön sisältöön ja rakenteeseen liittyvien päätöksien tekoa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä erityisesti pankin uudempien työntekijöiden tietoisuutta pankin velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä sekä siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Olen tyytyväinen opinnäytetyön ja sen pohjalta syntyneen oppaan lopputulokseen ja koen saavuttaneeni ne tavoitteet, mitkä työlleni olin asettanut. Opinnäytetyön aihe oli suunniteltu huolellisesti ja sen tarkassa rajauksessa onnistuttiin. Lisääntynyt keskusteltu aiheen ympärillä niin mediassa kuin yhteiskunnassa tekee opinnäytetyöstä ajankohtaisen ja näin myös relevantin sen lukijalle. Aiheen riittävä rajausta tuki työn edistämisen kannalta oleellimmalla tiedon löytämistä. Luotettavan ja puolueettoman tiedon löytämiseksi on työssä hyödynnettyjä lähteitä arvioitu kriittisesti. Eri lähteitä on vertailtu keskenään laajemman kuvan muodostamiseksi aiheesta sekä luotettavan tiedon erottamiseksi. Näiden periaatteiden noudattaminen mahdollisti aiheen syvällisemmän käsittelyn muodostaen tasapainoisen, täsmällisen sekä johdonmukaisen kokonaisuuden aiheesta.

Opinnäytetyön edistäminen tapahtui hallitusti ja kommunikaatio toimeksiantajan kanssa oli avointa koko projektin ajan. Työn suunnittelun aloitin vuoden 2023 alussa ja työn tavoitteet saavutettiin suunnitelman mukaisessa aikataulussa. Aikataulussa pysymistä tuki opinnäytetyön ajoissa aloittaminen, sitoutuminen kirjoitusprosessiin sekä sen tehokas hallinta. Kirjoitusprosessin aloittaessa tavoite työn valmistumisesta kevään aikana tuntui hetkellisesti itselleni liian kunnianhimoiselta, jonka tavoittelu sai minut arvioimaan omia voimavarojani uudestaan. Erityisesti huoli työn valmistumisen venymisestä oli yksi kohtaamistani haasteista, sillä kokopäivätyö ja opinnäytetyön kirjoittamisen yhdistäminen ei tuntunut toimivalta yhdistelmältä. Tämä kriittinen ajattelu selkeästi kuitenkin toimi kirjoitusprosessiani eteenpäin vievänä tekijänä.

Opinnäytetyö ei valmistunut yhdeltä istumalta vaan hallitusti osissa. Tällä suunnitelmallisella lähestymistavalla pääsin eroon työn edistämisen kannalta haitallisesta ylimääräisestä stressistä. Kirjoittaminen sujui näin tehokkaasti järjestelmällisellä työskentelyotteellani sekä noudattamalla laatimaani aikataulusuunnitelmaa. Opinnäytetyö valmistui lopulta alkuperäisessä aikataulussaan touku-kuussa 2023 ja olen tyytyväinen työn lopputuloksen. Ilokseni sain toimeksiantajaltani positiivista palautetta laaditusta oppaasta ja sen helppolukuisuudesta. Toimeksiantaja tulee käyttämään opasta uusien työntekijöiden perehdytyksessä ja lisäksi tarvittaessa päivittäisen työn tukena. Saatutun lopputuloksen lisäksi olen tyytyväinen omaan päättäväiseen sekä tavoitteelliseen työskentelyotteeseeni opinnäytetyöprosessin alusta loppuun.

Lähteet

Aluehallintovirasto 2021. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Ohje ilmoitusvelvolliselle. ESAVI/17767/2021.

Euroopan komissio s.a. EU-lainsäädännön soveltaminen. Luettavissa: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/applying-eu-law_fi. Luettu: 12.3.2023.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta. Annettu 5.6.2015. EUVL L 141.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin (EU) 2018/1673. Annettu 23.10.2018.

Euroopan unionin neuvosto 2004. Rajoittavien toimenpiteiden (pakotteiden) käyttöä koskevat peruseriaatteen. Bryssel. Luettavissa: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10198-2004-REV-1/fi/pdf>. Luettu: 11.2.2023.

Euroopan unionin neuvosto 2018. Suuntaviivat rajoittavien toimenpiteiden (pakotteiden) täytäntöönpanoa ja arviointia varten EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla (asiak. 15579/03). Bryssel. Luettavissa: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/fi/pdf>. Luettu: 10.2.2023.

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.a. Erilaiset pakotteet. Luettavissa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/different-types/>. Luettu: 8.2.2023.

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.b. Miten ja milloin EU hyväksyy pakotteita? Luettavissa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/>. Luettu: 11.2.2023.

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.c. EU:n Venäjän vastaiset pakotteet. Luettavissa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>. Luettu: 12.2.2023.

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto s.a.d. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuminen. Luettavissa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>. Luettu: 24.2.2023.

European Union 2021. European Union sanctions. Luettavissa: https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-sanctions_en. Luettu: 10.2.2023.

European Union law s.a. Euroopan unionin direktiivit. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/FI/legal-content/summary/european-union-directives.html>. Luettu: 23.2.2023.

FATF 2019. Terrorist Financing Risk Assessment Guidance - FATF. Paris, France.

FATF s.a.a. FATF Recommendations. Luettavissa: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/fatf-recommendations.html>. Luettu: 24.2.2023.

FATF s.a.b. The FATF. Luettavissa: <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf.html>. Luettu: 19.2.2023.

Finanssiala 2018. Standardi asiakkaan pakotelistaseurantaan. Luettavissa: <https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2021/03/FA-Standardi-asiakkaan-pakotelistaseurantaan-v.2.0.pdf>. Luettu: 26.3.2023.

Finanssialan Keskusliitto 2015. Hyvä pankkitapa. Luettavissa: https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2015/12/Hyva_pankkitapa.pdf. Luettu: 13.3.2023.

Finanssivalvonta 2022a. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen tähtäävät toimenpiteet kohdennettava todellisen riskin mukaan – valvonnassa painotetaan riskienhallintakeinoja. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/lehdistotiedotteet/2022/rahanpesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamiseen-tahtaavat-toimenpiteet-kohdennettava-todellisen-riskin-mukaan---valvonnassa-painotetaan-riskienhallintakeinoja/>. Luettu: 4.3.2023.

Finanssivalvonta 2022b. Finanssivalvonta kehottaa varmistamaan pakotteiden noudattamista koskevien ohjeiden ja järjestelmien ajantasaisuuden. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2022/finanssivalvonta-kehottaa-varmistamaan-pakotteiden-noudattamista-koskevien-ohjeiden-ja-jarjestelmien-ajantasaisuuden/>. Luettu: 20.3.2023.

Finanssivalvonta 2022c. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estäminen: luottolaitossektorin riskiarvion yhteenveto. Luettavissa: https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/pankki/rahanpesun-ja-terrorismin-estaminen/riskiarvio/fi_luottolaitokset_riskiarvioyhteenveto_2022.pdf. Luettu: 19.3.2023.

Finanssivalvonta s.a.a. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahanpesun-estaminen/asiakkaan-tunteminen-ja-tunnistaminen/>. Luettu: 10.3.2023.

Finanssivalvonta s.a.b. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahanpesun-estaminen/>. Luettu: 19.2.2023.

Finanssivalvonta s.a.c. Tehtävät ja organisaatio. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/organisaatio-ja-tehtavat/>. Luettu: 24.2.2023.

Finanssivalvonta s.a.d. Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahanpesun-estaminen/selonotto-ja-ilmoitusvelvollisuus/>. Luettu: 19.3.2023.

Finanssivalvonta s.a.e. Hallinnolliset seuraamukset. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/toimivalta-ja-rahoitus/toimivalta/hallinnolliset-seuraamukset/>. Luettu: 7.3.2023.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi, rikoslain 46 luvun 1 § :n muuttamisesta ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 35 ja 36 §:n muuttamisesta. HE 61/2012 vp. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_61+2012.pdf. Luettu: 26.3.2023.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 25/2008 vp. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080025.pdf>. Luettu: 1.5.2023.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. HE 228/2016 vp. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_228+2016.pdf. Luettu: 19.3.2023.

Hyttinen, T. 2021. Rahanpesu ja rikosvastuu : teoria ja käytäntö. Alma Talent. Helsinki. E-kirja.

Isoaho, E. & Kaski, I-E. 2021. Valtiovarainministeriö 2021. Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2021:17. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 22.4.2023.

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus 2021. Selvitys terrorismin rahoittamisen ominaispiirteistä. Keskusrikospoliisi, Rahanpesun selvittelykeskus. Luettavissa: <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/KRP-Tiivistelmä-Selvitys-terrorismin-rahoittamisen-ominaispiirteistä-26.4.2021.pdf/841c8d78-ab02-56fe-695f-1da75962b7ff/KRP-Tiivistelmä-Selvitys-terrorismin-rahoittamisen-ominaispiirteistä-26.4.2021.pdf?t=1620827032585>. Luettu: 7.2.2023.

KPMG s.a. Talousrikollisuuden torjunta. Luettavissa: <https://kpmg.com/fi/fi/home/toimialat/financial-services/talousrikollisuuden-torjunta.html>. Luettu: 1.5.2023.

Laki eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29.12.1967/659.

Laki Finanssivalvonnasta 19.12.2008/878.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 28.6.2017/444.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445.

Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista 7.8.2009/617.

Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi 3.5.2013/325.

Liikenne- ja viestintäministeriö 2014. Ajokorttien myöntäminen Trafín tehtäväksi. Luettavissa: <https://lvm.fi/-/ajokorttien-myontaminen-trafin-tehtavaksi-792656>. Luettu: 15.4.2023.

Nordea s.a. Pakotteet. Luettavissa: <https://www.nordea.com/fi/tietoa-meista/pakotteet>. Luettu: 10.2.2023.

Oikeusministeriö s.a. Rikosoikeus. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/rikosoikeus>. Luettu: 12.3.2023.

OP Ryhmä s.a.a. Kansainväliset pakotteet. Luettavissa: <https://www.op.fi/henkiliasiakkaat/asiakkaan-tunteminen/kansainvaliset-pakotteet>. Luettu: 8.2.2023.

OP Ryhmä s.a.b. Hyväksyttävät henkilöllisyystodistukset. Luettavissa: <https://www.op.fi/turvallinen-asiointi/hyvaksyttavat-henkilollisyystodistukset>. Luettu: 21.4.2023.

Pietiläinen, T. 15.3.2023. Pankkivalvoja: Nordeaa saatettiin käyttää jättimäisessä Venäjän rahanpesuoperaatiossa. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <https://www.hs.fi/talous/art-2000009389468.html>. Luettu: 18.3.2023.

Poliisi 2022. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2022. Luettavissa: <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesun-selvittelykeskuksen-vuosikertomus-2022.pdf/d4d07605-68b5-ee84-ffd7-ec09541dc9d7/Rahanpesun-selvittelykeskuksen-vuosikertomus-2022.pdf?t=1679478208148>. Luettu: 23.3.2023.

Poliisi s.a. Rahanpesu. Luettavissa: <https://poliisi.fi/rahanpesu>. Luettu: 4.2.2023.

Rahanpesu.fi s.a.a. Terrorismin rahoittaminen. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/terrorismin-rahoittaminen>. Luettu: 6.2.2023.

Rahanpesu.fi s.a.b. Talouspakotteet ja jäädytyspäätökset. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/talous-pakotteet-ja-jaadytyspaatokset>. Luettu: 8.2.2023.

Rahanpesu.fi s.a.c. Ilmoitusvelvolliset. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/ilmoitusvelvolliset>. Luettu: 12.3.2023.

Rahanpesu.fi s.a.d. Kansainvälinen yhteistyö. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/kansainvalinen-yhteistyö>. Luettu: 24.2.2023.

Rahanpesu.fi s.a.e. Lainsäädäntö – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>. Luettu: 19.2.2023.

Rahanpesu.fi s.a.f. Toimijoiden roolit. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/toimijoiden-roolit>. Luettu: 23.2.2023.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sisäministeriö s.a. Terrorismin torjunta. Luettavissa: <https://intermin.fi/poliisiasiat/terrorismin-torjunta>. Luettu: 8.2.2023.

Työ- ja elinkeinoministeriö s.a. Yhteiskuntavastuu. Luettavissa: <https://tem.fi/yhteiskuntavastuu>. Luettu: 13.3.2023.

Ulkoministeriö s.a. Pakotteet. Luettavissa: <https://um.fi/pakotteet>. Luettu: 8.2.2023.

Valtiovarainministeriö s.a.a. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Luettavissa: <https://vm.fi/rahanpesu>. Luettu: 22.2.2023.

Valtiovarainministeriö s.a.b. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen lainsäädännön uudistamistyöryhmä. Luettavissa: <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM191:00/2020>. Luettu: 21.2.2023.

Valtiovarainministeriö s.a.c. Estämistyö – rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen. Luettavissa: <https://vm.fi/estamistyö>. Luettu: 22.2.2023.

Valtiovarainministeriö s.a.d. Finanssivalvonta, yhteinen valvontamekanismi ja Euroopan finanssivalvontajärjestelmä. Luettavissa: <https://vm.fi/finanssivalvonta-ja-yhteinen-valvontamekanismi>. Luettu: 7.3.2023.

Wuolijoki, S. 2022. Pankkioikeus. I. 3. uudistettu painos. Alma Talent. Helsinki. E-kirja.

Liitteet

Liite 1. Pankin toimihenkilön opas

Pankin toimihenkilön opas

PANKIN VELVOITTEET RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISESSÄ

Amelia Partanen

2023

Sisällys

Johdanto	1
Käsitteistö haltuun	1
Rahanpesu	1
Terrorismin rahoittaminen	2
Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen.....	3
Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen.....	3
Sääntely ja viranomaisvalvonta	4
Kansainväliset finanssipakotteet	4
FATF	5
Euroopan unionin rahanpesudirektiivit	5
EU:n toinen maksajan tiedot -asetus.....	5
Suomen kansallinen lainsäädäntö	6
Rahanpesun selvittelykeskus	6
Finanssivalvonta	7
Pankin velvoitteet.....	7
Selonottovelvollisuus.....	7
Ilmoitusvelvollisuus.....	7
Liiketoimesta pidättäytyminen.....	8
Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi	8
Toimintaperiaatteet ja menettelytavat	8
Pakoteriskien ja väärinkäytösten hallinta.....	8
Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen käytännössä	9
Riskiperusteinen lähestymistapa.....	11
Asiakassuhteen riskiarvio	11
Monitorointi	12
Miksi pankki kysyy?	13
Hyödyllisiä linkkejä.....	15

Johdanto

Pankin toimihenkilöiden tulee olla tietoisia pankin velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä lainsäädännön noudattamiseksi. Tämän oppaan tavoitteena on edistää Pankin X toimihenkilöiden tuntemusta pankin lakiin perustuvista velvoitteista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Opas auttaa omaksumaan syyt huolellisten ja yhtenäisten menettelytapojen taustalla, joilla pyritään ehkäisemään rahoitusjärjestelmään kohdistuvia väärinkäytöksiä ja samalla yhteiskuntaa niiden mahdollisilta vakavilta seurauksilta. Tavoitteena on myös auttaa rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien tunnistamisessa ja tarjota käytännön ohjeita näiden riskien vähentämiseksi. Opas on laadittu erityisesti Pankin X uudempien henkilöasiakkaiden parissa työskentelevien toimihenkilöiden kouluttamista varten, jotka asiakasrajanpinnassa työskennellessään ovat ensimmäisenä linjassa estämässä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista.

Oppaan sisältö on jäsennelty selkeästi aihealueittain. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta oleellimmat käsitteet ja niiden määritelmät käsitellään heti oppaan alussa. Tämä tukee myöhemmin läpikäytävien kokonaisuuksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä. Seuraavaksi käydään läpi keskeisimmät rahanpesun ja terrorismin rahoittamista sääntelevät tahot, sen estämiseen osallistuvat viranomaiset sekä pankin menettelytavat velvoitteiden täyttämiseksi. Oppaan lopussa löytyy yhteenveto siitä, miksi pankki kysyy asiakkailtaan tietoja sekä hyödyllisiä linkkejä arjen tekemisen tueksi.

Käsitteistö haltuun

Rahanpesu

Rahanpesulla tarkoitetaan rikollista toimintaa, jossa rikoksella hankittujen varojen alkuperää, tosiasiallista luonnetta tai omistajaa pyritään peittelemään tai häivyttämään kierrättämällä varoja laillisen maksujärjestelmän kautta takaisin rikollisten käytettäväksi. Rahanpesun tavoitteena on välttää rikosoikeudelliset seuraamukset vaikeuttaen varojen alkuperän jäljittämistä ja näin viranomaisten työtä rikollisuuden torjunnan parissa. Suomen rikoslain mukaan rahanpesuun voi syyllistyä ottamalla vastaan, käyttämällä, muuntamalla, luovuttamalla, siirtämällä, välittämällä tai pitämällä hallussaan omaisuutta, jolla tietää olevan laiton alkuperä. Rahanpesu muodostuu vakiintuneesti kolmesta eri vaiheesta: sijoitusvaiheesta, harhautusvaiheesta ja palautusvaiheesta.

- 1) **Sijoitusvaiheessa** rikollisen kiinnijäämisriski on korkein ja on näin rahanpesun estämisen näkökulmasta kriittisin vaihe. Sijoitusvaiheessa rikollisella toiminnalla hankittujen varojen alkuperää pyritään häivyttämään sijoittamalla niitä laillisiin kohteisiin kiinnijäämisriskin minimoimiseksi. Sijoittaminen voi tapahtua kiinteistöjen, pankkitilien, välikäsien tai peiteyhteyksien kautta.
- 2) **Harhautusvaiheessa** osaksi laillista talousjärjestelmää saatu rikoshyöty pyritään erottamaan sen todellisesta lähteestä sekä omistajasta. Useiden eri tilien hyödyntäminen ja monimutkaiset transaktiot eri maiden välillä ovat tyypillisiä rikollisten hyödyntämiä keinoja varojen todellisen alkuperän häivyttämiseksi.

- 3) **Palautusvaiheessa** tämä kierrätetty rikoshyöty pyritään palauttamaan laillisille markkinoille tai uudelleen laittomaan toimintaan, mikä on tyypillistä systemaattiselle rahanpesulle. Tämä mahdollistaa rikollisille oman varallisuuden kasvattamisen hyödyntämällä pestyjä varoja lisätulojen hankkimiseen esimerkiksi muuntamalla varat pörssiyhtiön osakkeiksi, joita puolestaan voi hyödyntää yrityslainan vakuutena. Pörssi-yhtiön osakkeiden ja uuden yritystoiminnan kautta rikolliset saavat laillisilta vaikuttavia tuloja, joilla he voivat laajentaa rikollista toimintaansa ja tavoitella yhä suurempaa rikoshyötyä.

Kuvio 1. Rahanpesuprosessin vaiheet

Rikollisjärjestöt voivat myös värvätä muuleja suorittamaan rahanpesurikoksia omien rikosjälkiensä peittelemiseksi. Muulilla tarkoitetaan henkilöä, jota käytetään rahanpesun yhteydessä rikollisella toiminnalla hankittujen varojen tai muun omaisuuden vastaanottamiseen ja siirtämiseen kolmannelta osapuolelta toiselle.

Terrorismin rahoittaminen

Terrorismin rahoittamisella viitataan toimintaan, jonka tarkoituksena on kerätä tai antaa varoja joko välillisesti tai suoraan terroristitoiminnan taloudelliseen tukemiseen. Rahanpesun tapaan myös terrorismin rahoittaminen muodostuu tyypillisesti kolmesta eri vaiheesta: **varojen kerääminen, siirtäminen ja käyttö**. Rahanpesussa epäily kohdistuu pääsääntöisesti varojen alkuperään, kun taas terrorismin rahoittamisessa keskiössä on varojen käyttötarkoitus. Hankitut varat voivat olla laittoimien lähteiden lisäksi myös peräisin laillisista lähteistä, kuten lahjoituksista tai laillisesta liiketoiminnasta saaduista tuloista. Tämänkaltainen taloudellinen tuki mahdollistaa, ylläpitää sekä pahimassa tapauksessa lisää terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia.

Terrorismin torjunnassa keskiössä on ennaltaehkäisevä toiminta, jonka tavoitteena on tunnistaa terroristiseen toimintaan liittyvät uhkat varhaisessa vaiheessa ja tätä kautta estää niiden toteuttaminen. Tässä onnistuminen vaatii laajaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä niin eri viranomaistahoilta kuin myös pankeilta. Terroristit ovat riippuvaisia toimintansa suunnittelun ja toteuttamisen mahdollistamista varoista. Näiden varojen siirtämisen estämisen osapuolelta toiselle mahdollisimman aikaisessa vaiheessa on yksi oleellisimmista askeleista terrorismin torjunnassa.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen

Pankeilla on keskeinen rooli maksujenvälittäjänä ja tätä kautta erinomaiset edellytykset rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien tunnistamisessa, arvioinnissa sekä hillitsemisessä. Pankit ovatkin näin merkittävässä roolissa, kun esimerkiksi rikollisin keinon hankittu varallisuus halutaan käyttää hankintoihin. Asiakkaan toimintaa seuraamalla, poikkeavien liiketoimien taustoja selvittämällä ja tarvittaessa raportoimalla niistä viranomaisille voi pankki osaltaan edistää rikosten ennaltaehkäisyä sekä hankaloittaa rikollisten toimintaa. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaiset toimet, voidaan jakaa preventiivisiin sekä sitä täydentäviin repressiivisiin lainsäädännönkeinoihin.

Preventiivisellä lainsäädännöllä pyritään ensisijaisesti ennaltaehkäisemään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista edistämällä rahanpesun paljastumista, sen selvittämistä sekä rikoshyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Preventiivisen lainsäädännön katsotaan olevan osa hallinnollista sääntelyä, mikä näkyy yksityiselle sektorille kuten pankeille asetettuina toimintavelvoitteina tuntea asiakkaansa ja ilmoittaa havaitsemistaan epäilystä herättävistä liiketoimista. Preventiivisiin toimiin luokituu asiakkaan tuntemiseen liittyviin menettelytapoihin panostaminen sekä sääntelyn yleinen noudattaminen.

Repressiivisellä lainsäädännöllä rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen pyritään puolestaan puuttumaan rikosoikeudellisin keinoin rikoshyödyn takaisinsaannilla rikollisilta jo rikoksen tapahduttua. Repressiiviset keinot muodostavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen rikosoikeudellisen sääntelykokonaisuuden, jonka perusteella voidaan tuomita rikoksiin syyllistyneitä rikosoikeudellisiin sanktioihin ja haltuun ottaa rikoshyöty rikokseen syyllistyneiltä.

Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen

Pankeilla on lakisääteinen velvollisuus tuntea ja tunnistaa niiden asiakkaansa. Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen ovat liitoksissa toisiinsa, mutta pankkitoiminnassa niillä on erilaiset merkitykset.

Asiakkaan tuntemisella tarkoitetaan syvällisempää ymmärrystä asiakkaan toiminnasta ja taustoista asiakassuhteen edellyttämässä laajuudessa. Tämä pitää sisällään myös riittävien tietojen keräämisen ja ylläpitämisen asiakkaan taloudellisesta asemasta sekä liiketoiminnasta pitäen sisällään myös tiedon kenen toimeksiannosta ja varoilla liiketoimia tehdään. Kaikki tämä luo perustan epäilyttävien liiketoimien havaitsemiselle ja asiakassuhteeseen liittyvien riskien tunnistamiselle.

Asiakkaan tunnistamisella viitataan puolestaan asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseen, joka voi pitää sisällään asiakkaan henkilöllisyydestä tarkistamisen, pankkipalveluiden tietojen tarkistamisen tai muiden vastaavien todentamiskeinojen hyödyntämisen. Henkilöllisyyden todentamistoimien tulee ulottua myös mahdolliseen asiakkaan lukuun toimivaan edustajaan. Tämä tulee samojen asiakkaan tunnistamiseen liittyvien perusperiaatteiden mukaisesti tunnistaa, henkilöllisyys todentaa ja toimivalta toimia asiakkaan puolesta varmistaa. Asiakkaan tunnistamisen voidaan katsoa olevan keskeinen osa asiakkaan tuntemista, sillä pankeilla ei saa olla anonyymejä asiakkaita.

Sääntely ja viranomaisvalvonta

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva sääntely muodostuu niin kansallisista, eurooppalaisista kuin kansainvälisestä lainsäädännöstä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen osallistuvat useat eri ulkomaalaiset sekä kotimaiset tahot, joiden toimintaa ohjaavaa sääntelyä harmonisoi kansainväliset standardit. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on varmistaa, että ilmoitusvelvolliset toimivat sääntelyn ja sääntöjen asettamien vaatimuksien mukaisesti.

Kansainväliset finanssipakotteet

Pankkien on noudatettava pakotesääntelyä. Pakotteilla tarkoitetaan rajoittavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on rangaista tai ehkäistä niiden kohteena olevan toisen valtion tai ihmisryhmän kuten rikollis- tai terroristiryhmien harjoittamaa politiikkaa, käytäntöjä tai toimia. Asetettavat pakotteet pyritään kohdentamaan mahdollisimman tarkasti niihin tahoihin, jotka ovat vastuussa vastustettavasta politiikasta tai toiminnasta, heitä tukeviin henkilöihin sekä heidän toimintansa rahoittajiin.

Pakotteilla on laaja-alainen vaikutus ja ne rajoittavat niin tuotteiden kuin palveluiden tarjoamista sekä myös tilisiirtojen tekemistä pakotteiden kohteena olevalle taholle, maalle tai yritykselle. Pankkeihin monin tavoin vaikuttavilla finanssipakotteilla on tarkoitus estää pakotelistattujen tahojen pääsyä rahoitusjärjestelmään esimerkiksi varojen jäädyttämistoimenpiteillä. Suomessa pankit ovat velvollisia toimittamaan kaikki tiedot pakotelistalle joutuneiden henkilöiden tai yhteisöjen varoista tai muusta omaisuudesta ulosottoviranomaiselle, joka vastaa näiden varojen jäädyttämistoimenpiteiden täytäntöönpanosta.

Asetetut finanssipakotteet voivat pitää sisällään luettelon nimetyistä henkilöistä tai yrityksistä, joihin on kohdistettu pakotteita. Tämä merkitsee pankille velvollisuutta noudattaa rajoituksia esimerkiksi palveluiden tarjoamisessa sekä maksujen välityksessä. Pankkien tulee noudattaa tarkkoja säännöksiä sekä rajoituksia varmistuakseen, ettei se ryhdy pakotteita rikkoviin liiketoimiin kuten välitä varoja pakotteiden kohteena olevien tahojen välillä tai tarjoa pankkipalveluita pakotteiden kohteena oleville tahoille.

Huom.

Kansainväliset pakotteet perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin ja yhteispäätöksiin, joita myös Suomi on sitoutunut noudattamaan. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvosto hyväksyy kansainväliset pakotteet, joiden tavoitteena on ennaltaehkäistä konflikteja sekä kansainväliseen rauhaan ja turvallisuuteen liittyviä uhkia. Euroopan unioni täytäntöön panee EU-lainsäädännössä YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymät pakotteet ja noudattaa kaikkia niitä. EU voi omaloitteisesti päättää toimivaltansa puitteissa rajoittavampien toimenpiteiden kohdentamisesta YK:n pakotteiden lisäksi. YK:n ja EU:n asettamat pakotteet sitovat kaikkia niiden jäsenmaita.

Suomessa pankkien on noudatettava YK:n ja EU:n asettamien pakotteiden lisäksi myös Yhdistyneen kuningaskunnan ja Yhdysvaltojen asettamia pakotteita. Näiden maiden asettamien pakotteiden noudattaminen ei juridisesti sido länsimaisia pankkeja samalla tavalla kuin YK:n ja EU:n asettamat pakotteet. Kaikkien länsimaisten pankkien on kuitenkin huomioitava maiden asettamat pakotteet vältyäkseen mahdollisilta näille maille maksettavista sanktiomaksuista tai itse pakotteiden kohteeksi joutumiselta.

FATF

Rahanpesun ja terrorismin torjunta perustuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän Financial Action Task Forcen (FATF) antamiin kansainvälisiin suosituksiin, joita kutsutaan FATF-standardeiksi. Standardit perustuvat riskiperusteiseen lähestymistapaan, joiden lähtökohtana on lisätä maiden ymmärrystä rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvistä riskeistä. FATF huolehtii antamisensa standardien ajantasaisuudesta puuttuakseen uusiin riskeihin seuraamalla aktiivisesti finanssijärjestelmiin kohdistuvien uusien uhkien kehitystä.

Järjestön ydintehtävä on tutkia ja estää rahanpesun ja terrorismin rahoittamista, edistää maailmanlaajuisia standardeja riskien minimoimiseksi sekä seurata antamiensa suosituksien täytäntöönpanoa sen 39 jäsenvaltioissaan. Järjestö edellyttää jäsenvaltioiltaan tehokasta rahanpesun vastaista lainsäädäntöä. Se pyrkii antamallaan kansainvälisillä standardeilla parantamaan niin rahanpesun kuin terrorismin rahoittamisen vastaisia toimia globaalilla tasolla yhtenäistämällä asiakkaan tuntemista koskevia menettelytapoja.

Euroopan unionin rahanpesudirektiivit

Euroopan unioni on edistänyt rahanpesun vastaisilla toimillaan merkittävästi rahanpesulainsäädännön kehityskulkua. Euroopan unionissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta säännellään annetuin rahanpesudirektiivein, joihin on myös tehokkaasti harmonisoitu FATF:n antamat kansainväliset suositukset. Annettujen direktiivien tavoitteena on ohjata jäsenvaltioita kohti yhtenäisempää sääntelyä erityisesti rahanpesun estämistä ja selvittämistä edistävän preventiivisen lainsäädännön osalta. Yhtenäisemmällä sääntelyllä pyritään edistämään sekä yhdenmukaistamaan lähestymistapaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan.

EU:n antamista asetuksista poiketen direktiivejä ei sovelleta EU:n jäsenvaltiossa sellaisenaan. Jäsenvaltiot implementoivat annettuja direktiivejä osaksi omaa kansallista lainsäädäntöään ne hyväksytyään määrättyssä määräajassa parhaaksi katsomallaan tavalla. Eri jäsenvaltioiden kansallisessa sääntelyssä voi siis olla eroja keskenään. Vuosien 1991-2018 välillä EU on antanut yhteensä kuusi rahanpesudirektiiviä.

EU:n toinen maksajan tiedot -asetus

Toinen maksajan tiedot -asetuksella pyritään torjumaan varainsiirtoihin mahdollisesti liittyviä rahanpesun ja terrorismin uhkia. Se sisältää määräykset niin maksajaa kuin maksunsaajaa koskevien tietojen toimittamisesta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi sekä selvittämiseksi. Maksupalveluntarjoajan on varainsiirtoon osallistuvalla maksajalta varmistettava muun muassa tämän nimi, tilinumero ja osoite, tunnistamisasiakirjan numero, asiakasnumero sekä syntymäaika ja -paikka. Maksunsaajasta on puolestaan varmistettava maksunsaajan nimi ja tilinumero. Asetuksen mukaan nämä tiedot tulee toimittaa tilanteissa missä vähintään toinen varainsiirron vastaanottajista tai välittäjistä on unioniin sijoittunut maksupalveluntarjoaja ja se tulee sovellettavaksi riippumatta tehtävien varainsiirtojen valuutasta.

Suomen kansallinen lainsäädäntö

Suomessa rahanpesun ja terrorismin torjuntaa on tehostettu lisäämällä kansallista lainsäädäntöä, joista keskeisimpiä ovat rahanpesulaki ja sitä täydentävät rikoslaki sekä laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi.

Rahanpesulaissa säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä selvittämisestä. Rahanpesulaki edellyttää ilmoitusvelvollisia tunnistamaan asiakkaansa ja selvittämään asiakassuhteen tarkoituksen pitäen sisällään siihen liittyvien varojen alkuperän sekä niiden käyttötarkoituksen. Laki myös velvoittaa ilmoitusvelvollisia raportoimaan havaitsemistaan epäilyttävistä liiketoimista eteenpäin viranomaisille.

Rikoslaisissa on määritelty rahanpesurikoksiksi luokiteltavat teot ja niiden rangaistavuuden laadun. Lain mukaan rahanpesua voidaan pitää rangaistavana tekona, mikäli henkilö tietoisesti ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, välittää, pitää hallussaan tai siirtää rikoksella hankittua omaisuutta hankkiakseen hyötyä itselleen tai toiselle tai peittääkseen laittoman alkuperän rikosoikeudellisten seuraamuksien välttämiseksi.

Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi mahdollistaa varojen jäädyttämistoimenpiteiden suorittamisen terrorismin torjumiseksi. Lain tarkoituksena on torjua terrorismia estämällä rikollisten pääsy rahoitusjärjestelmään ja näin rajoittaa terroristijärjestöjen toimintamahdollisuuksia. Lain nojalla tehty jäädytyspäätös merkitsee kieltoa luovuttaa varoja taholle, kenen varat ovat jäädyttämispäätöksen kohteena.

Huom.

Suomen kansallisen lainsäädännön taustalla on Euroopan unionin direktiivein ja asetuksin antama sääntelyä. EU:n antamat asetukset ja päätökset sitovat Suomea sellaisenaan. Direktiivit ovat puolestaan lainsäädäntöohjeita, jotka Suomen tulee itse yhteensovittaa osaksi kansallista lainsäädäntöään säädetyssä määräjassa. Suomen tulee noudattaa EU-lainsäädäntöä, eikä se voi yksittäisenä jäsenvaltiona päättää sen soveltamatta jättämisestä.

Rahanpesun selvittelykeskus

Suomessa rahanpesuepäilyilmoituksia käsittelee Keskusrikospoliisin yhteydessä toimiva rahanpesun selvittelykeskus. Rahanpesun selvittelykeskus on viranomaistaho, joka toimii niin sanottuna rahanpesun asiantuntijana vastaten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämisestä sekä estämisestä Suomessa. Sen keskeisiin tehtäviin kuuluu estää, paljastaa, selvittää ja saattaa tutkintaan rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia. Se vastaanottaa, käsittelee sekä arvioi ilmoitusvelvollisten tekemät ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista.

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada, käyttää ja näiden lisäksi myös luovuttaa tärkeitä tietoja mahdollisista rikoksista esimerkiksi muille Suomessa toimiville viranomaistahoille tai toisen maan Rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesun selvittelykeskuksen vastuulle voi myös joissain tapauksissa kuulua epäilyttävien transaktioiden esitutkintaan saattamisen lisäksi myös ensivaiheen poliisitutkinnasta huolehtiminen.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonta on finanssimarkkinoita valvova viranomaistaho Suomessa, jonka valvonnan piiriin lukeutuvat muun muassa pankit, vakuutus- ja eläkeyhtiöt. Finanssivalvonnan tehtävänä on varmistaa, että Suomen rahoitusmarkkinat toimivat luotettavasti, tehokkaasti sekä vakavaraisesti samalla kuluttajien ja muiden markkinaosapuolien etuja suojellen.

Finanssivalvonnan tavoitteena on varmistaa pankkien ja muiden finanssialalla toimivien yritysten menettelytapojen, riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan noudattavan hyviä menettelytapoja ja niiden toiminnalle asetettuja lainmääräyksiä. Finanssivalvonta tehtävänä on huolehtia sen valvonnan alaisten tahojen noudattavan niiden toiminnalle asetettuja vaatimuksia ja säädöksiä lisäten niiden toiminnan läpinäkyvyyttä ja samalla ylläpitäen yleistä luottamusta finanssimarkkinoita kohtaan.

Pankin velvoitteet

Selonottovelvollisuus

Pankkeja koskeva selonottovelvollisuus perustuu rahanpesulakiin, joka edellyttää pankeilta riittäviä toimintatapoja asiakkaan tuntemiseksi pitäen sisällään asiakkaan henkilöllisyyden, taloudellisen tilanteen, liiketoiminnan luonteen sekä laadun ja asiakassuhteen tarkoituksen selvittämisen. Pankkien on arvioitava saamiensa tietojen valossa asiakkaan liiketoiminnan luonteen ja tarkoituksen yhteensopivuutta tämän todelliseen taloudelliseen tilanteeseen.

Selonottovelvollisuus edellyttää pankeilta myös asiakassuhteen jatkuvaa seuraamista. Pankkien tulee selvittää havaittujen epäilyttävien maksutapahtumien tarkoitus ja aiheellisuus, jotka eivät yksinomaan ole selitettävissä asiakkaan tuntemistietojen perusteella. Tarvittaessa esimerkiksi maksutapahtumiin liittyvien varojen alkuperä sekä käyttötarkoitus on selvitettävä ennen liiketoimen jatkamista.

Ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisuudella tarkoitetaan pankkien lakisääteistä velvollisuutta ilmoittaa kaikista havaitsemistaan liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle, joiden se epäilee olevan laittomia, tarkoitettu terrorismin rahoittamiseen tai on muuten epäilyksenalaisia. Tällaisia epäilyttäviä liiketoimia voivat olla esimerkiksi suuret käteistapahtumat tai erikoiset ulkomaanmaksut. Pankkien tulee aina selonottovelvollisuutensa täytettyään arvioitava rahanpesun selvittelykeskukselle tehtävän epäilyilmoituksen tarpeellisuutta saamiensa lisäselvityksien pohjalta. Epäilyttäviksi tulkittavista liiketoimista tulee ilmoitus tehdä Rahanpesun selvittelykeskukselle aina viipymättä.

Epäilyilmoituksen tulee pitää sisällään vähintään asiakkaan tuntemistiedot, yksityiskohtaiset tiedot liiketoimen laadusta, siihen sisältyvistä varoista tai muusta omaisuudesta sekä syyn siitä miksi liiketoimea pidetään epäilyttävänä. Pankin on ilmoituksessa myös otettava kantaa siihen, miten tilanteessa on menetelty eli onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty vai onko siitä kieltäydytty. Ilmoitus kuitenkin tulee tehdä aina menettelytavasta riippumatta, kun liiketoimeen liittyy epäily rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta. Pankin tulee viipymättä toimittaa epäilyilmoituksen käsittelyn kannalta välttämättömät lisätiedot ja asiakirjat Rahanpesun selvittelykeskukselle.

Huom.

Rahanpesuilmoituksessa ei ole kyse rikosilmoituksesta eikä sen tekemistä siis tarvitse pelätä. Ilmoituksen tekeminen ei myöskään edellytä rikollisten tekojen tunnusmerkkien tuntemista, sillä se siirtää vastuun epäillyn rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen selvittämisestä Rahanpesun selvittelykeskukselle.

Liiketoimesta pidättäytyminen

Pankin epäillessä asiakkaan suorittaman liiketoimen tarkoitusta ja sen liittymistä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen on pankin keskeytettävä liiketoimi sen tosiasiallisen tarkoituksen selvittämiseksi. Asiakkaan antamat puutteelliset tiedot epäilyn kohteena olevan liiketoimen tarkoituksesta tai sen ristiriitaisuus asiakkaan taloudellisen tilanteen kanssa ovat tilanteita, jotka velvoittavat pankkia kieltäytymään liiketoimesta. Poikkeustapauksissa liiketoimi voidaan kuitenkin suorittaa pankin toimesta loppuun, mikäli katsotaan kieltäytymisen vaikeuttavan liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan selvittämistä.

Sama kieltäytymisvelvoite koskee myös asiakassuhteen perustamista. Pankki ei saa perustaa tai ylläpitää asiakassuhdetta, jonka osalta se ei pysty täyttämään lain asettamia vaatimuksia asiakkaan tuntemisesta.

Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi

Varojen jäädyttäminen on oikeudellinen menettely, jossa estetään tai rajoitetaan tiettyjen tahojen varojen käyttöä rahanpesun ja terrorismin tai muiden laittoimien toimien rahoittamisen torjumiseksi. Suomessa varojen jäädytyspäätökset tekee keskusrikospoliisi, jotka toimeenpanee ulosottoviranomainen. Varojen jäädytyspäätökset on aina julkaistava virallisessa lehdessä ja pankin tulee seurata niitä aktiivisesti täyttääkseen sille laissa asetetut velvoitteet. Lain nojalla tehty jäädytyspäätös merkitsee pankille kieltoa luovuttaa, käsitellä tai siirtää varoja, jotka kuuluvat luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, kenen varat ovat jäädyttämispäätöksen kohteena.

Toimintaperiaatteet ja menettelytavat

Pankkien toimintaympäristö vaikuttaa keskeisesti rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien kehittymiseen ja niiden hallintakeinoihin. Tämän vuoksi pankkien tulee toiminnassaan noudattaa tiukkoja toimintaperiaatteita ja menettelytapoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi.

Pakoteriskien ja väärinkäytösten hallinta

Pankit ovat velvollisia noudattamaan sääntelyn asettamia tarkkoja raameja ja käytäntöjä pakoteriskien hallitsemiseksi. Pankkien pakotteiden noudattaminen näkyy sen asiakkaista ja asiakkaiden liiketoimista järjestelmätuettusti tai manuaalisesti tehtävinä pakotelistatarkastuksina. Tehtyjen pakotelistatarkastuksien kautta pankki voi varmistaa tunnistavansa pakotteiden kohteena olevat tahot. Pakoteosuman kohdalla sen aiheellisuus tulee selvittää. Aiheellisen pakoteosuman kohdalla tulee pankin keskeyttää pakotteiden kohteena olevien tahojen maksujenvälitys sekä kieltäytyttävä asiakkuuden tai uusien palveluiden avaamisesta. Pakoteosumat näkyvät myös jo olemassa olevien asiakkaiden palveluiden rajoittamisena kuten varojen jäädyttämisenä tai koko asiakassuhteen päättämisenä.

Pakoteriskien hallintatapoja on useita, joihin lukeutuu myös asiakkaan tunteminen, riskiperusteinen lähestymistapa sekä sen asiakasrekisterin ja maksutapahtumien monitorointi. Pakotteiden rikkomisesta voi seurata pankille hallinnollisia seuraamuksia, merkittävä sanktiomaksu, mainehaitta tai se voi jopa joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen laiminlyönneistään. Pakotteiden laiminlyönti voi myös johtaa siihen, että pankki joutuu itse pakotelistatuksi ja voi menettää toimintalupansa. Kaikki nämä edellä mainitut seuraamukset pakotteiden rikkomisesta voi vaarantaa pankin koko liiketoiminnan jatkuvuuden.

Pankit käsittelevät merkittäviä rahamääriä sekä muita arvopapereita, joka altistaa sen erilaisille väärinkäytöksille kuten rahanpesulle ja terrorismin rahoittamiselle. Väärinkäytöksiä voidaan hallita ja ehkäistä

- asianmukaisilla asiakkaan tuntemis- ja tunnistamistoimintatavoilla
- tunnistamalla ne asiakassuhteet, joihin liittyy suurempi väärinkäytösriski ja tehostaa näihin liittyvää seurantaa
- riittävällä sisäisellä valvonnalla maksutapahtumien tarkastamiseksi ennen toimeenpanoa
- pankin toimihenkilöiden riittävällä ammattitaidolla ja tuntemuksella rahanpesulain asettamista velvoitteista

Pankin on huolehdittava henkilöstönsä riittävästä kouluttamisesta, jotta väärinkäytökset voidaan käsitellä asianmukaisesti lain edellytysten mukaisesti. Pankin tulee myös lain nojalla suojella Rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoituksen tehneitä toimihenkilöitä.

Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen käytännössä

Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen ovat perusedellytykset asiakkuuden perustamiselle sekä asiakassuhteen ylläpitämiselle. Ennen asiakassuhteen perustamista pankin tulee täyttää lainsäädännön mukainen asiakkaan tuntemisvelvollisuus, jotta tavanomaisesta poikkeavat liiketoimet voidaan havaita.

Asiakkaan tuntemisvelvollisuus muodostuu seuraavista vaiheista:

- asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen
- asiakkaan edustajan tai tosiallisen edustajan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen
- tietojen hankkiminen asiakkaan toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta, laajuudesta ja asiakassuhteen tarkoituksesta
- tietojen dokumentointi, säilyttäminen ja ylläpito
- selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus epäilyttävästä liiketoimesta
- riittävät sisäiset menettelytavat ja niiden kehittäminen erityisesti riskienhallinnan ja asiakassuhteen jatkuvan seurannan osalta

Asiakkaan tunteminen edellyttää asiakassuhteen kannalta riittävien tietojen hankkimista, arvioimista ja päivittämistä asiakkaan taustoista, toiminnasta, maksuliikenteestä sekä palvelun tai tuotteen käyttötarkoituksesta. Asiakassuhteen kannalta tarpeellisia tietoja ovat muun muassa

- asiakkaan nimi, osoite, henkilötunnus, kansalaisuus
- poliittinen vaikutusvalta

- taloudellinen asema
- onko kyseessä pääasiallinen pankkiasiakkuus
- selvitys tilille tulevien varojen alkuperästä
- arvio säännöllisestä maksuliikenteestä
- tieto ulkomaanmaksuista ja niiden syystä

Näiden tuntemistietojen hankkiminen asiakkaasta ja niiden säännöllinen ylläpitäminen koko asiakassuhteen elinkaaren ajan on osa lain edellyttämää asiakkaan tuntemista. Asiakassuhteen laadusta ja laajuudesta riippuen pankki voi myös kysyä lisäkysymyksiä asiakkaan tuntemiseksi. Saatut tiedot tulee aina dokumentoida ja säilyttää asianmukaisesti viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä tai satunnaisen liiketoimen suorittamisesta.

Asiakkaan tunnistamiseen hyväksytyistä tunnistamisasiakirjoista voi pankit omista riskienhallinnallisista lähtökodistaan määritellä ne, joista katsoo voivansa asiakkaan henkilöllisyyden luotettavasti todentamaan. Yleisesti hyväksyttäjä henkilöllisyystodistuksia ovat voimassa oleva:

1) Suomalaisen viranomaisen myöntämä

- Passi
  - väliaikainen passi
  - virkapassi
  - diplomaattipassi
  - merimiespassi
- Henkilökortti (myönnetty 1.3.1999 jälkeen)
  - alaikäisen henkilökortti
  - ulkomaalaisen henkilökortti
  - väliaikainen henkilökortti
- Ajokortti (myönnetty Suomen kansalaiselle 1.10.1990 jälkeen)
  - **Pois lukien** väliaikainen, tilapäinen, sähköinen, vaihdettu (ajokortissa ehtokoodi 70) sekä ulkomaalaiselle myönnetty ajokortti

2) ETA-maan, Sveitsin tai San Marinon viranomaisen myöntämä

- Passi tai diplomaattipassi
- Henkilökortti

Irlannissa, Norjassa ja Tanskassa ei ole virallista henkilökorttia, jonka vuoksi maiden kansalaiset tarvitsevat aina passin

3) Muun ulkomaisen viranomaisen myöntämä ja Suomen matkustusasiakirjaksi hyväksymä passi tai diplomaattipassi

Vahvaa sähköistä tunnistamisen tunnistusvälinettä koskevissa asioissa asiakkaan henkilöllisyys tulee todentaa muusta tunnistamisasiakirjasta kuin ajokortista. Tämä perustuu ajokortin myöntöprosessiin tehtyihin lakimuutoksiin, joiden myötä ajokorttien lupien myöntäminen vuodesta 2016 lähtien on siirretty poliisilta liikenteenturvallisuusvirastolle Trafille. **Toistaiseksi ainoastaan Suomen, ETA-maan, Sveitsin ja San Marinon myöntämällä passilla tai henkilökortilla voi asioida vahvaan sähköiseen tunnukseen liittyvissä asioissa.**

Rahanpesulain mukaan pankki ei saa perustaa tai ylläpitää asiakassuhdetta tai suorittaa minkäänlaisia siihen liittyviä liiketoimia, mikäli asiakkaan tuntemisesta säädettyjä toimenpiteitä ei pystytä toteuttamaan eikä asiakkaan henkilöllisyyttä pystytä todentamaan asianmukaisesta tunnistamisasiakirjasta.

Huom.

Läpikäytyjen asiakkaan tuntemisesta ja tunnistamisesta asetettujen velvoitteiden laiminlyönnistä pankki tai sen toimihenkilö voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen. Laiminlyönti voi johtaa siihen, ettei Rahanpesun selvittelykeskukselle tehdä ilmoitusta asiakkaan tavanomaisesta poikkeavista liiketoimista koska niitä ei havaita. Toimihenkilö voi syyllistyä tuottamukselliseen rahanpesuun törkeällä huolimattomuudella, mikä on rikoslain mukaan rangaistava teko. Tuottamuksellisesta rahanpesusta toimihenkilö voi joutua henkilökohtaiseen vastuuseen ja hänet voidaan tuomita sakkoon tai jopa vankeuteen.

Riskiperusteinen lähestymistapa

Riskiperusteisuudella viitataan niiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseen, arviointiin ja ymmärtämiseen, joille pankki toiminnassaan altistuu. Riittävien riskien ymmärtämisen ja analysoinnin pohjalta lain määrittelemien torjuntatoimenpiteiden mitoittaminen suhteessa riskeihin voidaan toteuttaa tehokkaasti. Tätä kautta pankki voi osaltaan vaikuttaa omaan toimintaansa kohdistuvien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien suuruuteen.

Pankin on laadittava liiketoimintaansa ohjaava kirjallinen riskiarvio niistä riskeistä, joita sen toimintaan liittyy toimintansa luonne, koko ja laajuus huomioiden. Riskiarvion on perustuttava pankin tarkoin tehtyyn arvioon sen omasta toimintaympäristöstä, toiminnasta, tarjoamistaan palveluista sekä asiakassuhteista sen yksilölliset ominaisuudet huomioiden. Riskiarvio auttaa tunnistamaan sekä arvioimaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, jota kautta niitä voidaan vähentää ja tehokkaasti hallita riittävillä toimintaperiaatteilla ja valvonnalla.

Asiakassuhteen riskiarvio

Lain asettamien vaatimuksien mukaisesti ilmoitusvelvollisten on tunnettava asiakkaansa ja seurattava niin asiakassuhteiden kehitystä kuin palveluiden käyttöä. Asiakkaan tuntemiseen liittyvien toimien laajuus perustuu asiakassuhteeseen liittyvään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiin. Asiakkaisiin liittyvät rahanpesuriskit onkin tästä johtuen aina arvioitava jokaisen asiakkaan kohdalla erikseen. Asiakkaan tunteminen mahdollistaa asiakkaasta kerättyjen tietojen hyödyntämisen ja tätä kautta tämän riskiluokittelun asiakassuhteeseen liittyvän rahanpesun riskin mukaisesti joko korkean, normaalin tai matalan riskin asiakkuudeksi. Riskiarvion pohjalta tuntemis- ja valvontatoimenpiteitä osataan kohdentaa oikeassa laajuudessa asiakkaisiin liittyvien rahanpesuriskien mukaisesti. Asiakkaan tuntemiseen liittyvien prosessien tulee aina pohjautua pankin tekemään riskiarvioon.

Tehostetulla asiakkaan tuntemismenettelyllä tarkoitetaan tehtäviä lisätoimenpiteitä normaalien tuntemistoimien lisäksi, jotta voidaan varmistaa riittävät menettelytavat asiakassuhteen hoitamiseksi sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi. Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus kohdistuu korkean riskin asiakkaisiin, joihin arvioidaan kohdistuvan tavallista korkeampi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Tehostettua tuntemisvelvollisuus tulee myös sovellettavaksi tilanteissa, missä asiakkaalla tai liiketoimelle voidaan katsoa olevan

liittymäkohta EU:n komission yksilöimiin valtioihin, joihin liittyy korkea rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

Poliittisesti vaikutusvaltaiset henkilöt muodostavat oman erityisryhmänsä, johon on sovellettava tehostettua tuntemismenettelyä. Poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä viitataan viimeisen vuoden aikana merkittävässä julkisessa tehtävässä toimineeseen ja siihen liittyvää valtaa käyttäneeseen luonnolliseen henkilöön tai tällaisen henkilön läheiseen. Poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin katsotaan liittyvän kansainvälisesti muita asiakkaita suurempi rahanpesu- tai korruptionriski. Tämän vuoksi tähän asiakasryhmään kohdistetaan rahanpesulaissa säädettyjä erityistoimia. Poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden katsotaan merkittävän asemansa vuoksi olevan alttiimpia muun muassa lahjonta- tai korruptionrikoksille, jolloin riski rikoshyödyn häivyttämisestä lailliseen rahoitusjärjestelmään luonnollisesti myös kohoaa.

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettelytapa kohdistuu matalan riskin asiakkaisiin. Sitä voidaan noudattaa asiakassuhteissa tai yksittäisissä liiketoimissa, joihin liittyvää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä voidaan pitää tehdyn riskiarvion perusteella vähäisenä. Tällä tarkoitetaan asiakkaan tuntemismenetelmien sopeuttamista asiakassuhteeseen liittyvän matalan riskin mukaan. Sopeuttamisella viitataan tässä yhteydessä ilmoitusvelvollisen mahdollisuuteen suorittaa rahanpesulain asettamia asiakkaan tuntemisvelvoitteita kevennettynä. Kevennetty tuntemismenettely voi koskea esimerkiksi tuntemistietojen määrää, lähdettä ja säilyttämistä tai henkilöllisyyden todentamisen ajoitusta. Menettelyn keventämisen on aina oltava perusteltavissa pankin riskiarviossa.

Huom.

Kevennetty asiakkaan tuntemismenettely ei tarkoita, että asiakkaan tuntemiseen liittyvät menettelyt voisi jättää kokonaan tekemättä. Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettely ei vapauta pankkia rahanpesulaissa säädettyistä asiakkaan tuntemisvelvollisuuden menettelyistä tai peruseriaatteista. Rahanpesulain mukaan yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä ei saa soveltaa tilanteissa, missä pankki on havainnut tavanomaisesta poikkeavia tai epäilyttäviä liiketoimia.

Monitorointi

Vastuullisen rahanpesun ja terrorismin estämisen näkökulmasta on keskeistä, että asiakkaiden pankin kautta tekemiä liiketoimia seurataan systemaattisesti joko manuaalisesti tai järjestelmätuetusti. Tällaista jatkuvaa asiakassuhteen seurantaan kutsutaan tyypillisesti monitoroinniksi, joka yhdessä asiakkaan tuntemisen kanssa muodostaa toisiaan täydentävät toiminnallisen kokonaisuuden. Asiakkaasta kerätyt tuntemistiedot mahdollistavat asiakkaalle epätyypillisten maksujen tunnistamisen vertaamalla niitä asiakkaan tosiasialliseen toimintaan. Asiakkaasta kerättyjen tuntemistietojen korkeatasoisuus on perusedellytys yhteyden muodostamiselle tuntemistietojen ja epätyypillisten maksutapahtumien välille.

Manuaalinen monitorointi tarkoittaa pankin henkilökunnan toteuttamia manuaalisia valvontatoimenpiteitä. Valvontatoimenpiteet tyypillisesti pitävät sisällään asiakkaiden transaktioiden tarkistusta ja arvioimista. Manuaalinen monitorointi pitää sisällään muun muassa asiakkaan taustatietojen ja transaktioiden tarkistamisen, epäilyttävien transaktioiden tunnistamisen ja niistä raportoinnin eteenpäin rahanpesun selvittelykeskukselle.

Järjestelmätuettu monitorointi mahdollistaa lukuisien asiakkaiden sekä transaktioiden tehokkaan monitoroinnin ja valvonnan reaaliajassa vähentäen manuaalisen työn määrää. Monitorointijärjestelmä tutkii transaktioiden massaa ja hälyttää mahdollisista poikkeamista sekä epäilyttävistä transaktioista, jotka pankin on tutkittava. Reaaliaikainen monitoroinnin ansiosta pankki voi esimerkiksi pysäyttää maksuja konfliktialueille.

Huom.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta on oleellista, että transaktioiden monitorointi toteutetaan oikein. Työläiden manuaalisten vaiheiden korvaaminen automatisoiduilla monitorointijärjestelmillä edellyttääkin järjestelmien kompetenssia erottaa normaalista poikkeavat epäilyttävät transaktiot luotettavasti asiakkaista kerättyä dataa hyödyntäen.

Miksi pankki kysyy?

Pankilla on lakisääteinen velvollisuus tuntea ja tunnistaa sen asiakkaat, eikä sillä voi olla anonyymejä asiakkaita. Tämä pankin lakisääteinen asiakkaiden tuntemisvelvollisuus näyttäytyy asiakkaille heille esitettyinä kysymyksinä. Sääntely velvoittaa pankkia kysymään asiakkailta asiakassuhteen perustamisen ja sen ylläpitämisen kannalta oleellisia tietoja, jotta kerättyjä tietoja voidaan vastuullisesti käyttää asiakkaiden eduksi palvelemalla heitä heidän tarpeiden sekä sääntelyn mukaisesti. Pankeilla on velvollisuus kysyä tietoja muun muassa asiakkaan toiminnan laadusta ja laajuudesta, pankkipalveluiden käyttötarkoituksesta sekä taloudellisesta asemasta.

Miksi poliittisesta vaikutusvallasta kysytään?

Asiakkaissa herää usein hämmennystä erityisesti, kun heidän tai heidän lähipiirinsä poliittisesta vaikutusvallasta esitetään kysymyksiä. Tämä on kuitenkin rahanpesusääntelyn mukainen kysymys mikä pankin tulee selvittää. Kysymyksen taustalla on globaalin tason tavoitteet ennaltaehkäistä korruptiota ja lahjontaa yhteiskunnassa maailmalla tapahtuneiden korruptio- ja lahjontatapauksien vuoksi, joissa julkista valtaa väärinkäyttämällä julkisia varoja on siirretty poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön toimesta tämän omaan tai lähipiirinsä käyttöön. Poliittiseen vaikutusvalttaan liittyvillä kysymyksillä ilmoitusvelvolliset tuovat läpinäkyvyyttä asiakkaan tuntemiseen liittyviin menettelytapoihinsa. Pankin tavoite estää korruptiota ja lahjontaa on myös osa yhteiskuntavastuun toteuttamista.

Miksi varojen alkuperästä pyydetään selvitystä?

Varojen alkuperän selvittäminen on osa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, jonka mukaan pankin tulee selvittää asiakkaalta tietoja muun muassa siitä mistä tämän tilille tulevat varat pääasiassa koostuvat, mistä ne ovat peräisin sekä tililtä lähtevien varojen osalta niiden käyttötarkoitus. Pankilla on oikeus pyytää asiakkaalta kirjallista selvitystä tai muuta todistusta, josta asiakkaalta saadut tiedot voidaan vahvistaa.

Miksi henkilöllisyystodistuksesta otetaan kopio?

Pankin tulee lain mukaan säilyttää asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseen käytetyn tunnistamisasiakirjasta riittävät tunnistetiedot kuten asiakirjan nimen, numeron, voimassaoloajan ja asiakirjan myöntäjän tiedot. Pankki dokumentoi nämä tiedot ottamalla kopion asiakkaan henkilöllisyystodistuksesta.

Voiko asiakas kieltäytyä vastaamasta?

Asiakkaalla ei ole lain nojalla velvollisuutta antaa tietoja pankille, vaikka pankin velvollisuus esittää kysymyksiä asiakkaan tuntemiseksi tulee suoraan laista. Pankilla on oikeus kieltäytyä uuden asiakassuhteen perustamisesta, rajoittaa asiakkaalle tarjottavia pankkipalveluita, irtisanoa ne irtisano-misehtoja mukaisesti tai tehdä epäilysilmoitus tilanteissa, joissa riittäviä tietoja ei asiakkaasta tai tämän toiminnasta saada.

Huom.

Asiakkaasta kerätyt tuntemistiedot ja asiakkaalta saadut selvitykset auttavat pankkeja ymmärtämään asiakkaan tavanomaista palveluiden käyttöä. Sääntelyn noudattaminen asiakkaan tuntemisen osalta on keskeistä niiden velvoitteiden täyttämiseksi mitä vastuullinen finanssialalla toimiminen pankilta edellyttää. Asiakkaiden puolelta voi olla toisinaan haasteellista hahmottaa tätä pankkiin kohdistuvaa sääntelyvaadetta tai ylipäätään asiakkaan tuntemiseen liittyvää isompaa kuvaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta.

Rahanpesulla ja terrorismin rahoittamisella on monia haitallisia vaikutuksia yhteiskunnassa: yleinen turvallisuusuhka, taloudelliset vahingot, korruptio, huumekauppa ja muu järjestäytynyt rikollisuus. Pankki on keskeisessä roolissa näiden uhkakuvien ehkäisyssä ja näin pankin panos yhteiskunnan turvallisuuteen on merkittävä. Lainsäädäntö ohjaa pankkien toimintaa niin, että voidaan varmistua pankkien menevän kaikessa toiminnassaan kohti turvallisempaa yhteiskuntaa ja kestävämpää taloutta.

Hyödyllisiä linkkejä

Asiakkaan tunteminen

Finanssivalvonta: Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen

<https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/asiakkaan-tunnistaminen-ja-tunteminen/>

Finanssivalvonta: Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus

<https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahanpesun-estaminen/selonotto--ja-ilmoitusvelvollisuus/>

Pakotteet

EU:n komission ylläpitämä EU Sanctions Map

<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>

Rahanpesu.fi: Talouspakotteet ja jäädytyspäätökset

<https://rahanpesu.fi/talouspakotteet-ja-jaadytyspaatokset>

Ulkoministeriö: Pakotteet

<https://um.fi/pakotteet>

Lainsäädäntö

Rahanpesulaki

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>

Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130325>

Rikoslaki

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Lue myös

Finanssivalvonta: Hallinnolliset seuraamukset

<https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/toimivalta-ja-rahoitus/toimivalta/hallinnolliset-seuraamukset/>

Poliisi: Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2022

<https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesun-selvittelykeskuksen-vuosikertomus-2022.pdf/d4d07605-68b5-ee84-ffd7-ec09541dc9d7/Rahanpesun-selvittelykeskuksen-vuosikertomus-2022.pdf?t=1679478208148>